

EDUSKUNNAN VASTAUS 37/2004 vp

Hallituksen esitys ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 28/2003 vp) täydentämisestä

Asia

Hallitus on vuoden 2003 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä ulkomaalaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 28/2003 vp) ja esityksensä edellä mainitun hallituksen esityksen täydentämisestä (HE 151/2003 vp).

Valiokuntakäsittely

Suuri valiokunta ja hallintovaliokunta ovat antaneet asioista mietintönsä (SuVM 1/2004 vp ja HaVM 4/2004 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan tarkkaan uuden ulkomaalaislain toimivuutta ja soveltamista ottaen seurannassa huomioon muun ohella lapsen asemaan ja etuun liittyvät eri kysymykset, ulkomaalaisten opiskelijoiden ja muidenkin ulkomaalaisten työnteko-oikeuden helpottaminen ja laajentaminen, ulkomaalaisasioiden käsittelyn nopeuttaminen kokonaisuutena ja erityisesti turva-

paikkamenettelyssä selvissä tapauksissa, Ulkomaalaisviraston omaa päätöksentekoa koskevan valitusoikeuden käytön laajuus ja ulkomaalaishallinnon tehostaminen sekä seurannan ja siihen liittyvän selvitystyön perusteella valmistelevan eduskunnalle annettavaksi — tarvittaessa nopeasti ja yksittäisinäkin asioina — uutta ulkomaalaislakia koskevat muutosehdotukset.

2. Eduskunta edellyttää lisäksi hallituksen valmistelevan kiireellisesti eduskuntakäsittelyä varten ulkomaalaislakia täydentävinä normeina ihmiskaupan uhrien asemaa koskevat säännökset, henkilön maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvät menettelytapasäännökset mukaan lukien pakko- ja voimakeinojen käyttäminen, poikkeuksellisia oloja varten tarpeelliset poikkeamismahdollisuudet ulkomaalaislain säännöksistä sekä henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevat säännökset valmiuslain mukaisiksi toimivaltuuksiksi.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Ulkomaalaislaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset.

2 §

Soveltamisala

Ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *ulkomaalaisella* henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen;

2) *unionin kansalaisella ja häneen rinnastetavalla* Euroopan unionin (EU) jäsenvaltion sekä Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaista;

3) *liikenteenharjoittajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa ammattimaisesti henkilöiden kuljetusta ilma-, maa-, rautat- tai vesiteitse;

4) *viisumilla* lupaa, jonka perusteella ulkomaalaisen maahantulo ja lyhytaikainen oleskelu sallitaan muiden maahantulon edellytysten täytyessä;

5) *oleskeluluvalla* ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettävää lupaa toistuvasti saapua maahan ja oleskella maassa;

6) *työntekijän oleskeluluvalla* ulkomaalaiselta vaadittavaa lupaa oleskella Suomessa tai suomalaisessa aluksessa, kun hänen tarkoituksenaan on sellaisen ansiotyön tekeminen, johon hänellä ei ole oikeutta muun oleskeluluvan nojalla tai ilman oleskelulupaa;

7) *elinkeinonharjoittajan oleskeluluvalla* ulkomaalaiselta vaadittavaa lupaa oleskella Suomessa, kun hänen tarkoituksenaan on elinkeinon harjoittaminen;

8) *ansiotyöllä* työskentelyä työ-, virka- tai muussa palvelussuhteessa, jossa työtä tehdään vastikkeellisesti;

9) *elinkeinonharjoittajalla* henkilöä, joka harjoittaa elinkeinoa tai ammattia omissa nimissään (ammatinharjoittaja) tai on yritysvastuun kannalta tällaiseen henkilöön rinnastettava;

10) *pakolaissopimuksella* pakolaisten oikeusasemaa koskevaa yleissopimusta (SopS 77/1968);

11) *pakolaisella* ulkomaalaista, joka täyttää pakolaissopimuksen 1 artiklan vaatimukset;

12) *pakolaisasemalla* asemaa, joka myönnetään pakolaiseksi tunnustetulle ulkomaalaiselle;

13) *kansainvälisellä suojelulla* pakolaisasemaa tai suojelun tarpeen perusteella myönnettävää oleskelulupaa;

14) *turvapaikalla* pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa;

15) *perheenkokoajalla* Suomessa oleskelevaa henkilöä, jonka Suomessa oleskelun perusteella ulkomailla olevalle perheenjäsenelle haetaan oleskelulupaa perhesiteen perusteella;

16) *vastuuvaltion määrittämisestä annetulla neuvoston asetuksella* neuvoston asetusta (EY) N:o 343/2003, annettu 18 päivänä helmikuuta 2003, niiden perusteiden ja menettelyjen vahvistamisesta, joiden mukaisesti määritetään kol-

mannen maan kansalaisen johonkin jäsenvaltioon jättämän turvapaikkahakemuksen käsitte-lystä vastuussa oleva valtio;

17) *Schengenin yleissopimuksella* tarkastus-ten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä ra-joilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta Schengenissä 19 päivänä kesäkuuta 1990 tehtyä yleis-sopimusta;

18) *Schengenin säännöstellä* Amsterdamin sopimuksella 1 päivänä toukokuuta 1999 osaksi Euroopan unionin säännöstöä otettua kokonai-suutta, joka koostuu vuoden 1985 Schengenin sopimuksesta, vuoden 1990 Schengenin yleisso-pimuksesta, jäsenvaltioiden liittymissopimuk-sista sekä Schengenin toimeenpanevan komi-tean päätöksistä ja julistuksista, sekä tähän sään-nöstöön perustuvia myöhemmin annettuja sää-döksiä;

19) *Schengen-valtiolla* Schengenin säännös-töä soveltavaa valtiota;

20) *Schengen-alueella* Schengen-valtioiden aluetta;

21) *rajatarkastusviranomaisella* rajavarti-o- laitosta ja muuta viranomaista, jolla on oikeus rajavartiolaitoksesta annetussa laissa (320/1999) tarkoitetun rajatarkastuksen tekemiseen.

4 §

Suhde muihin lakeihin

Tässä laissa tarkoitettujen asioiden käsittelys-sä noudatetaan hallintolakia (434/2003), jollei laissa erikseen toisin säädetä. Tässä laissa tar-koitettujen muutoksenhakuasioiden osalta nou-datetaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei laissa erikseen toisin säädetä.

Poliisin suorittamaan turvapaikkapuhutte-luun, jossa selvitetään turvapaikkahakemuksen perusteet, sovelletaan hallintolakia. Poliisin suo-rittamaan ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun ja maasta poistamisen edellytysten selvittämiseen sekä turvapaikanhakijan henki-löllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittä-miseen sovelletaan poliisilain (493/1995) poli-i-situtkintaa koskevia säännöksiä.

Rajavartiolaitoksen tämän lain nojalla suorit-tamaan tutkintaan sovelletaan rajavartiolaitok-sesta annetun lain 47 §:ää.

Vieraan valtion sotilaan maahantulosta on li-säksi voimassa, mitä aluevalvontalaissa (755/2000) säädetään.

5 §

Ulkomaalaisen oikeuksien kunnioittaminen

Lakia sovellettaessa ei ulkomaalaisen oikeuk-sia saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä.

6 §

Lain soveltaminen alaikäisiin

Tämän lain nojalla tapahtuvassa päätöksen-teossa, joka koskee kahdeksaatoista vuotta nuo-rempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja tervey-teensä liittyviin seikkoihin.

Ennen kaksitoista vuotta täyttänyttä lasta kos-kevan päätöksen tekemistä on lasta kuultava, jollei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta. Lap-sen mielipiteet tulee ottaa huomioon hänen ikän-sä ja kehitystasonsa mukaisesti. Myös nuorempaa lasta voidaan kuulla, jos hän on niin kehitty-nyt, että hänen näkemyksiinsä voidaan kiinnit-tää huomiota.

Alaikäistä lasta koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisesti.

7 §

Yleiset menettelytavat hallintomenettelyssä

Asian ratkaisevan viranomaisen on esitettävä asianosaiselle arvio asian ratkaisemiseen kulu-vasta ajasta.

Viranomaisen on huolehdittava asian selvittä-misestä. Asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista ja muutoinkin myötä-vaikutettava oman asiansa selvittämiseen. Vi-ranomaisen on osoitettava asianosaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää. Selvityspyyn-nön tulee olla yksilöity sekä oikeassa suhteessa niihin selvityskeinoihin, jotka asianosaisella on

hänen olosuhteensa huomioon ottaen käytettävissään.

Jos asiassa tehtävä päätös saattaa merkittävästi vaikuttaa muun samanaikaisesti vireillä olevan asian ratkaisemiseen, asiat on valmisteltava yhdessä ja ratkaistava mahdollisuuksien mukaan samalla kertaa, jollei yhdessä käsittelemisestä aiheudu haitallista viivytystä.

8 §

Henkilökohtainen läsnäolo sekä asiamiehen ja avustajan käyttö

Tämän lain mukainen hallintoasia on pantava vireille henkilökohtaisesti, jollei jäljempänä toisin säädetä. Suomessa oleva henkilö voidaan asian selvittämiseksi lisäksi velvoittaa saapumaan viranomaisen kuultavaksi. Henkilö, joka jättää noudattamatta saapumisvelvoitteen, voidaan määrätä noudettavaksi. Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilaisissa.

Hallintoasian vireillepanossa ja käsittelyssä asianosainen saa käyttää avustajaa. Hallintoasian vireillepanossa ja käsittelyssä saa käyttää myös asiamiestä, jos ulkomaalaisen henkilökohtainen kuuleminen tai paikalle saapuminen ei ole tarpeen asian selvittämiseksi tai hänen henkilönlisyytensä varmistamiseksi.

Tämän lain mukaisen muutoksenhakuasian vireillepanossa tai käsittelyssä asianosainen saa käyttää avustajaa tai asiamiestä. Ulkomaalainen voidaan velvoittaa saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Avustajan ja asiamiehen kelpoisuudesta sekä salassapitovelvollisuudesta säädetään erikseen.

9 §

Oikeusapu

Ulkomaalaisen oikeudesta saada oikeusapua säädetään oikeusapulaissa (257/2002).

Hallintoasiaa käsiteltäessä ulkomaalaiselle määrättyinä avustajana voi kuitenkin toimia

myös muu lakimieskoulutuksen saanut henkilö kuin julkinen oikeusavustaja.

Käsitellessään tässä laissa tarkoitettua asiaa tuomioistuin voi myöntää ulkomaalaiselle oikeusapua edellyttämättä selvitystä oikeusavun hakijan taloudellisesta asemasta. Avustajan palkkio suoritetaan valtion varoista siten kuin oikeusapulaissa säädetään.

10 §

Tulkin ja kääntäjän käyttö

Tämän lain mukaisen hallinto- ja muutoksenhakuasian käsittelyssä on oikeus käyttää tulkkia. Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisestä 203 §:n mukaisesti. Ulkomaalainen voi hallintoasiassa tai muutoksenhakuasiassa käyttää tulkkia tai kääntäjää tämän lisäksi omalla kustannuksellaan.

Viranomaisen hankkimana tulkkina tai kääntäjänä ei saa käyttää henkilöä, joka on sellaisessa suhteessa asianosaiseen tai asiaan, että hänen luotettavuutensa voi tästä syystä vaarantua tai että asianosaisen turvallisuus saattaa vaarantua.

Tulkin salassapitovelvollisuudesta säädetään erikseen.

2 luku

Maahantulo

11 §

Maahantulon edellytykset

Ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että:

- 1) hänellä on voimassa oleva vaadittava rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja;
- 2) hänellä on voimassa oleva vaadittava viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa, jollei Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu;
- 3) hän pystyy tarvittaessa esittämään asiakirjoja, joilla osoitetaan suunnitellun oleskelun tarkoitus ja edellytykset ja hän pystyy osoittamaan, että hänellä on toimeentuloon tarvittavat

varat, kun otetaan huomioon sekä suunnitellun oleskelun kesto että lähtömaahan paluu tai kauttakulkumatka sellaiseen kolmanteen maahan, jonne hänen pääsynsä on varmistettu, tai että hän pystyy laillisesti hankkimaan nämä varat;

4) häntä ei ole määrätty maahantulokieltoon; ja

5) hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Käännyttämisen perusteista säädetään 148 §:ssä.

12 §

Rajanylityspaikat

Ulkomaalaisen maahantulo ja maastalähtö on sallittu vain rajanylityspaikkojen kautta, jollei Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Rajatarkastusviranomainen voi antaa luvan maahantuloon ja maastalähtöön muualtakin kuin rajanylityspaikan kautta (*rajanylityslupa*).

13 §

Passi

Ulkomaalaisella on maahan saapuessaan ja maassa oleskellessaan oltava koti- tai oleskelumaansa viranomaisen antama voimassa oleva passi, joka hänen on vaadittaessa esitettävä rajatarkastusviranomaiselle tai poliisille.

Ulkomaalaisen passissa on oltava hänen nimensä, syntymäaikansa, sukupuolensa ja kansalaisuutensa sekä maininta passin voimassaoloajasta, antajasta ja antopaikasta. Passissa on lisäksi oltava valokuva, josta passinhaltija voidaan vaikeudetta tunnistaa.

Ulkomaalaisen aviopuoliso ja hänen kuuttoista vuotta nuoremmat yhdessä passinhaltijan kanssa matkustavat lapsensa voivat käyttää ulkomaalaisen passia, jos siinä on heidän nimensä ja syntymävuotensa sekä lisäksi aviopuolison ja seitsemän vuotta täyttäneen lapsen valokuva.

Jollei passissa ole mainintaa sen kelpoisuusalueesta, katsotaan Suomen kuuluvan siihen.

14 §

Passin hyväksyminen

Ulkoasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä maahantuloon ja maassa oleskeluun hyväksyttävistä passeista. Ulkoasiainministeriön asetuksella voidaan säätää 13 §:n 2 ja 3 momentissa mainituista passin sisältövaatimuksista poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä maahantulon valvomiseksi ja maassa oleskelun turvaamiseksi. Ennen asetuksen antamista ulkoasiainministeriön tulee kuulla sisäasiainministeriötä.

15 §

Passin korvaava asiakirja

Passin asemesta maahantuloon ja maassa oleskeluun oikeuttavaksi asiakirjaksi voidaan hyväksyä muu asiakirja, jonka on täytettävä 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaiset vaatimukset. Tarkempia säännöksiä näistä asiakirjoista voidaan antaa ulkoasiainministeriön asetuksella. Asetusta valmisteltaessa on kuultava sisäasiainministeriötä.

Rajatarkastusviranomainen voi yksittäistapauksessa erityisistä syistä hyväksyä tilapäisenä passina myös henkilötodistuksen tai muun vastaavan asiakirjan, joka ei täytä passille tässä laissa asetettuja vaatimuksia.

16 §

Seuruepassi

Yhdessä matkustavan ulkomaalaisryhmän passina hyväksytään seuruepassi, josta seurueen jäsenten nimet ja syntymäajat käyvät ilmi. Seuruepassiin saa olla merkittynä vain seuruepassin antaneen valtion kansalaisia.

Seurueen johtajalla on oltava henkilökohtainen passi. Jokaisella seuruepassiin merkityllä on oltava kotimaansa viranomaisen antama henkilötodistus, paitsi jos seuruepassissa on viran-

omaisen leimalla varmennetut seurueen jäsen-
ten valokuvat.

Maahan saavuttaessa ja maasta lähettäessä
seurueen johtajan on vaadittaessa jätettävä raja-
tarkastusviranomaiselle luettelo seuruepassilla
matkustavista. Luettelosta tulee käydä ilmi seu-
rueen jäsenten nimet ja syntymäajat.

3 luku

Viisumit

17 §

Viisumiasioiden käsittelyssä sovellettavat säännökset

Viisumihakemuksen vireillepanoon, hake-
muksen käsittelyyn, päätöksentekomenettelyyn,
päätöksen perusteluun, päätöksen sisältöön ja
päätöksestä ilmoittamiseen sovelletaan hallinto-
lain sijasta tätä lakia ja Schengenin säännösten
mukaista yhteistä konsuliohjeistoa diplomaatti-
ja konsuliedustustoille.

18 §

Viisumivapaus ja viisumivelvollisuus

Unionin kansalainen ja häneen rinnastettava
voi saapua Suomeen ja oleskella Suomessa vii-
sumitta, jos hänellä on Suomessa hyväksytty
matkustusasiakirja.

Neuvoston asetuksella säädetään valtioista,
joiden kansalaiset ovat viisumivelvollisia, ja
valtioista, joiden kansalaiset eivät tarvitse viisu-
mia Schengen-alueelle saapumista ja Schengen-
alueella tapahtuvaa lyhytaikaista oleskelua var-
ten.

Pakolaisen matkustusasiakirjan haltijan viisu-
mivapaudesta määrätään pakolaisten viisumivel-
vollisuuden poistamisesta tehdyssä eurooppalai-
sessa sopimuksessa (SopS 36/1990).

19 §

Viisumivelvollisuus viisumivapaan oleskeluajan päätyttyä

Ulkomaalainen, jonka viisumivapaa oleskelu-
aika Schengen-alueella on kulunut loppuun, on
viisumi- tai oleskelulupavelvollinen.

20 §

Schengen-viisumin lajit

Schengen-viisumin lajeja ovat kertaviisumi,
toistuvaviisumi, kauttakulkuviisumi, lentoken-
tän kauttakulkuviisumi ja paluuviiisumi.

Kertaviisumi voidaan myöntää yhtä Schen-
gen-alueelle saapumista ja enintään kolmen kuu-
kauden oleskelua varten. Toistuvaviisumi voi-
daan myöntää kahta tai useaa Schengen-alueelle
saapumista varten. Toistuvaviisumin haltijan
perättäisten oleskelujen yhteenlaskettu koko-
naiskesto voi kuuden kuukauden aikana olla
enintään kolme kuukautta ensimmäisestä
Schengen-alueelle saapumisesta lukien.

Kertaviisumi voidaan myöntää seuruepassiin
ryhmäviisumina kauttakulkua tai enintään kuu-
kauden kestävää oleskelua varten vähintään vii-
delle ja enintään viidellekymmenelle henkilölle,
joiden tarkoituksena on ryhmässä osallistua tai-
de-, tiede- tai urheilutapahtumaan tai jotka mat-
kailutarkoituksessa saapuvat maahan ja lähtevät
maasta yhdessä. Ryhmäviisumi myönnetään
alueellisesti rajoitettuna viisumina merimiehil-
le, jotka yhdessä siirtyvät Suomessa olevaan
alukseen tai Suomessa olevasta aluksesta.

Paluuviiisumi voidaan myöntää yhtä tai useaa
Suomeen tapahtuvaa paluumatkaa varten kerta-
viisumin voimassaoloaikana tai oleskelulupa-
asian ollessa vireillä.

Kauttakulkuviisumi voidaan myöntää yhtä,
kahta tai poikkeuksellisesti useaa, enintään viisi
päivää kerrallaan kestävää Schengen-alueen
kauttakulkumatkaa varten.

Lentokentän kauttakulkuviisumi voidaan
myöntää välilaskun tai kahden matkan välisen
siirtymisen vuoksi tarpeellista Schengen-alueen

lentokentän kansainvälisellä alueella oleskelua varten.

21 §

Viisumin voimassaolo

Viisumin mukaiset oleskelupäivät voidaan myöntää käytettäväksi yhden vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa. Perustellusta syystä oleskelupäivät voidaan myöntää käytettäväksi vuotta pidemmän ajanjakson aikana.

Viisumi on voimassa enintään siihen asti, kun matkustusasiakirjan voimassaoloaika päättyy.

22 §

Viisumihakemuksen vireillepano ja hakijan kuuleminen

Viisumihakemus tulee vireille, kun hakija tai hänen asiamiehensä on jättänyt hakemuksen edustustoon ja kun viisumihakemuksen käsittelemäksu on suoritettu hakemusta jätettäessä tai edustuston määräämälle pankkitilille.

Viisumihakemukseen liitetään voimassa oleva matkustusasiakirja ja tarvittaessa asiakirjat, jotka osoittavat suunnitellun oleskelun tarkoituksen, keston ja olosuhteet.

Hakija voidaan kutsua henkilökohtaisesti viisumihakemusta käsittelevään edustustoon esittämään suullisesti hakemuksensa perusteet, jollei hakijan henkilökohtainen kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta.

23 §

Yleiset edellytykset viisumin myöntämiselle

Viisumi voidaan myöntää, jos ulkomaalainen täyttää maahantulon edellytykset ja jos ei ole perusteltua syytä epäillä, että tarkoituksena on maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

24 §

Vakuutusvaatimus

Hakijalta voidaan edellyttää luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä vakuutus sairauden ja tapaturman aiheuttamien kulojen sekä kotiuttamisen varalle, jollei kahdenvälisestä sosiaaliturvasopimuksesta tai muusta Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Diplomaatti- ja virkapassin haltijalta ei edellytetä matkustajavakuutusta.

25 §

Edellytykset alueellisesti rajoitetun Schengen-viisumin myöntämiselle

Jos yksi tai useampi Schengen-valtio ei ole hyväksynyt ulkomaalaisen matkustusasiakirjaa, mutta muut maahantulon edellytykset täyttyvät, Schengen-viisumi myönnetään alueellisesti rajoitettuna vain niihin Schengen-valtioihin, jotka ovat hyväksyneet ulkomaalaisen matkustusasiakirjan.

Schengen-viisumi myönnetään alueellisesti rajoitettuna Suomeen ja tarvittaessa muihin Schengen-valtioihin, kun se myönnetään humanitaarisesta syystä, kansallisen edun tai kansainvälisten velvoitteiden vuoksi ja kun:

1) jokin 11 §:ssä mainittu maahantulon edellytys puuttuu; tai

2) myöntäminen tapahtuu kuulemisvelvollisuudesta huolimatta ilman muiden Schengen-valtioiden kuulemista tai viisumin myöntämättä jättämistä koskevasta toisen Schengen-valtion pyynnöstä huolimatta.

Schengen-viisumi myönnetään alueellisesti rajoitettuna koskemaan ainoastaan Suomea, kun se myönnetään ryhmäviisumina merimiehille, jotka yhdessä siirtyvät Suomessa olevaan alukseen tai Suomessa olevasta aluksesta.

Schengen-viisumi myönnetään alueellisesti rajoitettuna koskemaan ainoastaan Suomea, kun se erityisestä syystä myönnetään:

1) uudelleen saman puolen vuoden aikana tapahtuvaa kolme kuukautta ylittävää oleskelua varten viisumin ollessa edelleen voimassa; tai

2) paluuviiisumina Suomeen tapahtuvaa paluumatkaa varten Schengen-viisumin ollessa edelleen voimassa paluun aikana tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

26 §

Viisumin myöntäminen rajatarkastuksen yhteydessä

Viisumin myöntämisestä rajatarkastusten yhteydessä säädetään neuvoston asetuksessa (EY) N:o 415/2003 viisumien myöntämisestä rajalla, mukaan lukien tällaisten viisumien myöntäminen kauttakulkumatkalla oleville merimiehille.

27 §

Oleskelupäivien lisääminen Schengen-viisumiin

Schengen-viisumiin voidaan erityisestä syystä lisätä oleskelupäiviä, jos viisumin myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät eivätkä viisumiin lisätyt oleskelupäivät ylitä viisumin voimassaoloaikaa. Oleskelun yhteenlaskettu kesto ei saa ylittää kolmea kuukautta puolen vuoden aikana ensimmäisestä Schengen-alueelle saapumisesta lukien.

28 §

Viisumin peruuttaminen, voimassaoloajan lyhentäminen ja oleskelupäivien vähentäminen

Schengen-viisumi voidaan peruuttaa, jos viisumin myöntämisen jälkeen havaitaan, ettei 23—25 §:ssä mainittuja myöntämisen edellytyksiä ollut tai jos olosuhteet ovat viisumin myöntämisen jälkeen muuttuneet siten, että edellytykset eivät enää täyty.

Viisumi voidaan peruuttaa myös, kun ulkomaalainen käännytetään 148 §:ssä mainitulla perusteella.

Kokonaisharkinnan perusteella peruuttamisen sijasta Schengen-viisumin voimassaoloaikaa voidaan lyhentää ja oleskelupäiviä vähentää.

29 §

Viisumin mitätöiminen

Virheellinen ja erehdyksessä myönnetty viisumi sekä peruutettu, voimassaoloajaltaan lyhennetty ja oleskelupäiviltään vähennetty viisumi mitätöidään tekemällä viisumitarraan mitätöintimerkintä. Jos viisumin voimassaoloaikaa lyhennetään tai oleskelupäiviä vähennetään, mitätöidyn viisumitarraan sijaan annetaan uusi, muutetut tiedot sisältävä viisumitarra.

Toimenpiteestä, joka on tehty 1 momentin perusteella, tehdään merkintä viisumirekisteriin.

30 §

Toimivalta viisumin myöntämisessä ja oleskelupäivien lisäyksessä

Schengen-valtion diplomaatti- tai konsuli-edustusto taikka tarvittaessa Schengenin yleis-sopimuksen 17 artiklan mukaisesti nimetty sopimuspuolen toimielin myöntää ulkomailla Schengen-viisumin.

Maahantulopaikan rajatarkastusviranomaisen myöntää viisumin ilman viisumia maahan saapuvalla ulkomaalaisella sekä alueellisesti rajoitetun ryhmäviisumin merimiehille.

Kihlakunnan poliisilaitos myöntää paluuviiisumin ja Schengen-viisumiin merkittyjen oleskelupäivien lisäyksen.

31 §

Toimivalta viisumin peruuttamisessa, viisumin voimassaoloajan lyhentämisessä, oleskelupäivien vähentämisessä ja viisumin mitätöimisessä

Suomen diplomaatti- tai konsuliedustusto (jäljempänä *Suomen edustusto*) tekee myöntämänsä viisumin peruuttamista tai voimassaoloajan lyhentämistä taikka oleskelupäivien vähentämistä koskevan päätöksen ja mitätöi viisumin, jos ulkomaalainen oleskelee Schengen-alueen ulkopuolella.

Rajatarkastusviranomainen tekee 1 momentissa mainitun päätöksen ja mitätöi viisumin rajatarkastuksen yhteydessä.

Ulkomaalaisvirasto, poliisi tai rajatarkastusviranomainen tekee 1 momentissa mainitun päätöksen ja mitätöi viisumin, jos ulkomaalainen oleskelee Suomen alueella.

32 §

Ilmoitus kielteisestä päätöksestä

Kielteisen viisumipäätöksen tehnyt viranomainen antaa viisuminhakijalle kirjallisen ilmoituksen päätöksestä.

Kielteisen päätöksen perusteet ilmoitetaan viisumin hakijalle hänen pyynnöstään. Perusteita ei ilmoiteta, jos kielteinen päätös perustuu toisen Schengen-valtion tai kolmannen valtion viranomaiselta saatuaan hakijaa koskevaan tietoon tai oletukseen siitä, että hakija saattaa vaarantaa Schengen-valtion yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansallista turvallisuutta tai suhteita vierasmaahan valtioon.

4 luku

Oleskelu

Yleisiä säännöksiä

33 §

Oleskelulupalajit

Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä.

Määräaikainen oleskelulupa myönnetään tilapäisluonteista (*tilapäinen oleskelulupa*) tai jatkuvaluonteista (*jatkuva oleskelulupa*) maassa oleskelua varten. Lupaviranomainen ratkaisee maassa oleskelun tarkoituksen ottaen huomioon ulkomaalaisen antamat tiedot maahantulonsa tarkoituksesta.

Pysyvä oleskelulupa on voimassa toistaiseksi.

34 §

Oleskelulupamerkintä

Määräaikaisen oleskelun luonne osoitetaan oleskelulupaan merkittävällä kirjaintunnuksella. Jatkuvaan oleskelulupaan merkitään kirjaintunnus A ja tilapäiseen oleskelulupaan kirjaintunnus B.

Pysyvään oleskelulupaan merkitään kirjaintunnus P.

35 §

Oleskeluluvan liitännäisyys matkustusasiakirjaan

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta, jos se myönnetään 51, 52, 87—89 tai 110 §:n perusteella.

Ulkomaalaisen tulee huolehtia siitä, että aikaisemmassa matkustusasiakirjassa ollut lupamerkintä siirretään hänen saamaansa uuteen matkustusasiakirjaan.

36 §

Yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle

Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perustelua aiheutta epäillä ulkomaalaisen tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

37 §

Perheenjäsen

Tätä lakia sovellettaessa perheenjäseneksi katsotaan Suomessa asuvan henkilön aviopuoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja Suomessa asuva henkilö on. Jos Suo-

messa asuva henkilö on alaikäinen lapsi, perheenjäsen on hänen huoltajansa. Perheenjäseneksi katsotaan myös samaa sukupuolta oleva henkilö, jos parisuhde on kansallisesti rekisteröity.

Aviopuolisoihin rinnastetaan jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät henkilöt sukupuolestaan riippumatta. Tällaisen rinnastuksen edellytyksenä on, että he ovat asuneet vähintään kaksi vuotta yhdessä. Asumisaikaa ei edellytetä, jos henkilöillä on yhteisessä huollossa oleva lapsi tai jos on muu painava syy.

38 §

Edellytys lapsen alaikäisyydestä

Oleskeluluvan myöntäminen perhesiteen perusteella alaikäiselle naimattomalle lapselle edellyttää, että lapsi on alaikäinen sinä päivänä, jolloin lapsen oleskelulupahakemus on tullut vireille, jos edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle täyttyivät vireilletulopäivänä.

39 §

Toimeentuloedellytys oleskelulupaa myönnettäessä

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu, jollei tässä laissa toisin säädetä. Toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii. Toimeentuloedellytystä ei sovelleta myönnettäessä oleskelulupa 6 luvun perusteella.

Ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, jos hänen maassa oleskelunsa kustannetaan tavanomaiseksi katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tällaisena etuute-

na ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuksia.

Jatkolupaa myönnettäessä ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu kuten 2 momentissa on säädetty kuitenkin niin, että tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ei ole luvan myöntämisen esteenä.

Hakijan on esitettävä viranomaiselle selvitys siitä, millä tavoin hänen toimeentulonsa Suomessa turvataan.

Oleskelu, liikkuminen ja kauttakulku

40 §

Oleskeluoikeus

Tämän lain mukaan laillista oleskelua on:

- 1) Suomen viranomaisen myöntämällä oleskeluvalla tapahtuva oleskelu;
- 2) ilman oleskelulupaa tapahtuva enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu, jos ulkomaalainen tulee valtiosta, jonka kansalaiselta ei edellytetä oleskelulupaa;
- 3) ilman viisumia tapahtuva enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu kuuden kuukauden aikana Schengen-alueelle tulosta lukien, jos ulkomaalainen tulee valtiosta, jonka kansalaiselta ei edellytetä viisumia;
- 4) Schengen-viisumilla tapahtuva enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu kuuden kuukauden aikana maahantulosta lukien;
- 5) Schengen-valtion kansallisella viisumilla tapahtuva enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu viisumin ensimmäisestä voimassaolopäivästä; sekä
- 6) Schengen-valtion myöntämällä oleskeluvalla tapahtuva enintään kolme kuukautta kestävä oleskelu.

Unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskeluoikeudesta säädetään 10 luvussa.

Ulkomaalainen saa laillisesti oleskella maassa hakemuksen käsittelyn ajan, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai on tehty täytäntöönpanokelpoinen päätös ulkomaalaisen maasta poistamiseksi.

41 §

Liikkumisoikeus

Maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on oikeus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

42 §

Kauttakulkuoikeus

Ulkomaalainen saa kulkea Suomen kautta toiseen Schengen-valtioon, jos hänellä on tämän valtion myöntämä oleskelulupa, kansallinen viisumi tai paluuviiisumi.

Ulkomaalainen saa kulkea Suomen kautta kolmanteen valtioon, jos hänellä on Schengen-valtion myöntämä oleskelulupa, viisumi tai kauttakulkuviiisumi.

Kauttakulkuoikeuden käyttäminen edellyttää, että ulkomaalaista ei ole määrätty Suomessa maahantulokieltoon tai että hänen ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka kansanterveyttä.

43 §

Risteilyyn osallistuvan maissa käynti

Risteilyllä tarkoitetaan merimatkaa, jossa alus, joka ei ole säännöllisessä linjaliikenteessä, käy Suomessa olevan sataman lisäksi vähintään kahdessa ulkomaisessa satamassa. Risteilyalus ei voi ottaa tai jättää matkustajia Suomessa.

Henkilöliikenteeseen katsastetulla matkustaja-aluksella tehtävän risteilyn osanottaja saa käydä maissa ilman matkustusasiakirjaa ja viisumia aluksen ollessa Suomessa. Rajatarkastusviranomaiselle on annettava ennen maissa käyntiä aluksen päällikön vahvistama matkustajaluette-

lo. Risteilyn osanottajan on palattava alukseen ennen sen siirtymistä toiselle paikkakunnalle.

44 §

Aluksen, ilma-aluksen ja junan henkilökunta

Merimiehellä, jolla on merenkulkijain kansallisia henkilöllisyystodistuksia koskevassa yleissopimuksessa (SopS 64/1970) tarkoitettu merenkulkijan henkilöllisyystodistus, on oikeus käydä maissa sataman sijaintipaikkakunnan alueella ilman matkustusasiakirjaa ja viisumia sinä aikana, jonka alus, jolla hän palvelee, tavanmukaisesti viipyy satamassa. Merimiehen on palattava alukseen ennen sen siirtymistä toiselle paikkakunnalle.

Ilma-aluksen henkilökuntaan kuuluvalla on säännönmukaiseen tehtäväänsä kuuluvan lennon yhteydessä oikeus tulla maahan ja lähteä maasta ilman matkustusasiakirjaa ja viisumia, jos hänellä on kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen (SopS 11/1949) liitteessä 9 tarkoitettu kotimaansa ilmailuviranomaisen antama valokuvalla varustettu henkilötodistus. Ilma-aluksen henkilökuntaan kuuluvan on poistuttava maasta seuraavalla tehtäväänsä kuuluvalla säännönmukaisella lennolla.

Rautateiden työntekijä, joka hoitaa junakuljetuksiin liittyviä tehtäviä, voi matkustaa junan mukana rajaluovutusasemalle ja oleskella rajaluovutusasemalla esittämällä valokuvalla varustetun henkilökortin siten kuin siitä on Suomen ja Venäjän välisestä rautatieyhdysliikenteestä tehdyn sopimuksen (SopS 48/1997) mukaan erikseen sovittu.

Edellä 1—3 momentissa mainittua oikeutta maahantuloon ja maassa oleskeluun ei ole merimiehellä eikä ilma-aluksen taikka junahenkilökuntaan kuuluvalla, jos hänet on määrätty maahantulokieltoon tai jos hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Määräaikaisen oleskeluluvan myöntämisen edellytykset

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekoa varten;
- 2) tilapäistä elinkeinonharjoittamista varten;
- 3) opiskelua varten; taikka
- 4) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä elinkeinonharjoittamista varten myönnetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

46 §

Oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten

Jos ulkomaalainen on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa olevaan oppilaitokseen, myönnetään 45 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen tilapäinen oleskelulupa tutkintoon tai ammattiin johtaviin opintoihin taikka, jos siihen on perusteltu syy, myös muihin opintoihin.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten; taikka

- 3) jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista elinkeinonharjoittamista varten myönnetään elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

48 §

Oleskeluluvan myöntäminen entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle

Sen lisäksi, mitä tässä laissa muutoin säädetään, myönnetään jatkuva oleskelulupa entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle:

- 1) jos hakija on kuulunut Inkerin siirtoväkeen, joka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon;
- 2) jos hakija on palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939—1945 aikana; tai
- 3) jos hakija itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut merkittynä asiakirjaan

kansallisuudeltaan suomalaiseksi ja hakijalla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Oleskelulupa myönnetään myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt kahdeksatoista vuotta ennen kuin hakijalle on myönnetty oleskelulupa 1 momentissa mainitulla perusteella.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että:

1) hakija on ilmoittautunut Suomen edustustolle paluumuuttajaksi;

2) edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tapauksessa hakija osallistuu lähtömaassa järjestettyyn paluumuuttovalmennukseen ja esittää Suomen viranomaisen järjestämän kielitutkinnon suorittamisesta todistuksen, jonka perusteella hänellä on sellainen suomen tai ruotsin kielen taito, joka vastaa Euroopan neuvoston yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A2, jolla ei paluumuuttovalmennukseen tai kielitutkintoon osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana; ja

3) hakijan käytössä on asunto Suomessa.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu suomalainen syntyperä osoitetaan alkuperäisin asiakirjoin tai, jos tämä ei ole mahdollista, muutoin luotettavalla tavalla.

Tässä pykälässä tarkoitetun oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kielikokeen perusteista ja järjestämisestä.

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällai-

sen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta; taikka

4) oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana samoin perustein kuin vastaava lupa ulkomailta haettuna.

Edellä 1 momentin 2 kohdan säännöstä sovelletaan vastaavasti myös samaa sukupuolta olevien rekisteröityihin parisuhteisiin sekä jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävien samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin.

50 §

Oleskeluluvan myöntäminen Suomen kansalaisen perheenjäsenelle

Suomessa asuvan Suomen kansalaisen perheenjäsenelle ja tämän alaikäiselle naimattomalle lapselle myönnetään perhesiteen perusteella jatkuva oleskelulupa Suomessa tai ulkomailla haettuna.

Jos perheenjäsen on unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, hänen maahantulonsa ja oleskeluunsa noudatetaan soveltuvin osin 10 luvun säännöksiä.

Jatkuva oleskelulupa myönnetään Suomessa asuvan Suomen kansalaisen muulle omaiselle kuin perheenjäsenelle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai

että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta Suomen kansalaisesta. Muun omaisen on odotettava lupahakemuksen käsittelyä ulkomailla.

Tässä pykälässä tarkoitetun oleskeluluvan myöntäminen tai oleskeluoikeuden rekisteröinti ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

51 §

Oleskeluluvan myöntäminen maasta poistamisen estymisen vuoksi

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen oleskelulupa, jos häntä ei tilapäisestä terveydellisestä syystä voida palauttaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa taikka hänen maasta poistamisensa ei ole tosiasiaa mahdollista.

Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

Jos ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa 1 momentin perusteella, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen ei myönnetä oleskelulupaa perhesiteen perusteella.

52 §

Oleskeluluvan myöntäminen yksilöllisestä inhimillisestä syystä

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta hänen terveydentilansa, Suomeen syntyneiden siteiden tai muun yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, kun erityisesti otetaan huomioon olosuhteet, joihin hän joutuisi kotimaassaan, tai hänen haavoittuva asemansa.

Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

Ulkomaalaisen, jolle on myönnetty oleskelulupa 1 momentin perusteella, perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa 47 §:n 3 momentin perusteella.

Jos oleskelulupa 1 momentin perusteella myönnetään Suomeen yksin tulleele alaikäiselle lapselle, hänen ulkomailla olevalle alaikäiselle sisarukselleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että sisarukset ovat asuneet yhdessä ja lasten vanhemmat eivät ole elossa tai heidän olinpaikkansa on tuntematon. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että oleskeluluvan myöntäminen on lasten edun mukaista. Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää taikka sellaisia opintoja varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Edellytykset jatkoluvan ja pysyvän oleskeluluvan myöntämiseksi

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jolle esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai elinkeinon harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos 51 §:ssä mainitut olosuhteet ovat edelleen voimassa.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perustella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen.

55 §

Jatkoluvan pituus

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi.

Edellä 54 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, kun oleskelun peruste muuttuu tilapäisestä jatkuvaksi, oleskeluluvan pituuteen so-

velletaan ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituutta koskevan 53 §:n säännöksiä.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika ei kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Pysyvä oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on jatkuvan oleskeluluvan saatuaan luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti neljän vuoden ajan, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, ovat olemassa ja pysyvän oleskeluluvan myöntämiselle ei ole tässä laissa mainittuja esteitä. Oleskelua pidetään yhtäjaksoisena, jos ulkomaalainen on oleskellut Suomessa vähintään puolet oleskeluluvan voimassaoloajasta.

Neljän vuoden määräaika lasketaan maahan-tulopäivästä, jos ulkomaalaisella on maahan saapuessaan ollut oleskelulupa jatkuvaa maassa oleskelua varten. Jos oleskelulupaa on haettu Suomessa, neljän vuoden määräaika lasketaan ensimmäistä jatkuvaa maassa oleskelua varten myönnetyn määräaikaisen oleskeluluvan alkamispäivästä.

Jos henkilö on saanut oleskeluluvan pakolaisuuden tai suojelun tarpeen perusteella, neljän vuoden määräaika lasketaan maahan-tulopäivästä.

57 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntämisen esteet

Pysyvä oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos:

1) ulkomaalaisen on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty rangaistukseksi vankeutta;

2) ulkomaalainen on epäiltynä rikoksesta, josta on säädetty rangaistukseksi vankeutta;

3) ulkomaalaisen on todettu syyllistyneen kahteen tai useampaan rikokseen; taikka

4) ulkomaalainen on epäiltynä kahdesta tai useammasta rikoksesta.

Rikoksesta tuomitun rangaistuksen ei tarvitse olla lainvoimainen. Harkittaessa oleskeluluvan myöntämisen esteitä on otettava huomioon rikollisen teon laatu ja vakavuus sekä ulkomaalaisen Suomessa oleskelun pituus.

Jos ulkomaalainen on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, pysyvä oleskelulupa voidaan myöntää, jos siitä, kun tuomittu rangaistus on kokonaan suoritettu, on hakemuksen ratkaisuhetkellä kulunut yli kolme vuotta. Jos ulkomaalainen on tuomittu ehdolliseen vankeuteen, pysyvä oleskelulupa voidaan myöntää, jos siitä, kun rangaistuksen koeaika on kulunut loppuun, on kulunut yli kaksi vuotta. Muissa tapauksissa pysyvä oleskelulupa voidaan myöntää, kun rikoksen tekopäivästä on hakemuksen ratkaisuhetkellä kulunut yli kaksi vuotta.

Oleskeluluvan peruuttaminen ja raukeaminen

58 §

Oleskeluluvan peruuttaminen

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa peruutetaan, kun ulkomaalainen on muuttanut pysyvästi pois maasta tai hän on pysyvässä tarkoituksessa oleskellut yhtäjaksoisesti kaksi vuotta maan ulkopuolella.

Ulkomaalainen voi 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, ennen kuin kaksi vuotta on kulunut, tehdä hakemuksen siitä, että oleskelulupaa ei peruuteta. Jos hakemukseen suostutaan, päätöksestä tulee ilmetä määräaika, jonka kuluessa oleskelulupaa ei peruuteta.

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos oleskelulupaa haettaessa on tietoisesti annettu hakijan henkilöllisyyttä koskevia tai muita päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja taikka salattu sellainen seikka, joka olisi saattanut estää oleskeluluvan myöntämisen.

Määräaikainen oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos niitä edellytyksiä, joiden perusteella oleskelulupa myönnettiin, ei enää ole olemassa. Peruuttamisen edellytyksenä on lisäksi, että ul-

komaalainen on oleskellut Suomessa luvallisesti vasta lyhyen ajan.

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos Schengen-valtio pyytää Suomea peruuttamaan ulkomaalaiselle Suomen myöntämän oleskeluluvan sillä perusteella, että ulkomaalainen on määrätty maahantulokieltoon toisessa Schengen-valtiossa, ja hänet on määrätty poistettavaksi Schengen-alueelta sen kaltaisilla perusteilla kuin 149 §:n 1 momentin 2—4 kohdassa mainitaan.

59 §

Oleskeluluvan raukeaminen

Määräaikainen tai pysyvä oleskelulupa raukeaa, kun ulkomaalainen karkotetaan maasta taikka hän saa Suomen kansalaisuuden.

Raukeamisesta tehdään merkintä ulkomaalaisrekisteriin.

Lupamenettely ja toimivaltaiset viranomaiset

60 §

Oleskeluluvan hakeminen

Ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ulkomailla ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Hakemus jätetään Suomen edustustolle.

Oleskelulupaa voidaan 49—52, 54 ja 56 §:n perusteella hakea Suomessa. Hakemus jätetään kihlakunnan poliisilaitokselle.

Ulkoasiainministeriön ollessa luvan myöntävä viranomainen lupahakemus voidaan jättää ulkoasiainministeriölle henkilön jo saavuttua maahan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oleskeluluvan hakemiseen liittyvästä menettelystä.

61 §

Matkustusasiakirjan tilapäinen haltuunotto

Viranomainen voi ottaa ulkomaalaisen matkustusasiakirjan tilapäisesti haltuunsa viisumi-

oleskelulupa- tai matkustusasiakirja-asiaa käsiteltäessä, jos se on välttämätöntä henkilötietojen tai asiakirjan oikeellisuuden varmentamiseksi taikka myönnetyn viisumin tai oleskeluluvan merkitsemiseksi asiakirjaan.

Matkustusasiakirja on palautettava ulkomaalaiselle heti, kun sen hallussapito ei ole asian käsittelyn kannalta tarpeellista. Ulkomaalaisella on oikeus saada matkustusasiakirja välillä haltuunsa matkustamista tai välttämättömien asioiden hoitoa varten.

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen antaa matkustusasiakirjan tilapäisestä haltuunotosta todistuksen.

62 §

Menettely haettaessa oleskelulupaa perhesiteen perusteella

Oleskelulupaa perhesiteen perusteella voi hakea ulkomailla oleskelulupaa vailla oleva ulkomaalainen (*hakija*) jättämällä hakemuksen Suomen edustustolle tai asian voi panna vireille perheen kokoaja jättämällä hakemuksen kihlakunnan poliisilaitokselle.

Oleskeluluvan edellytysten selvittämiseksi on 1 momentissa mainituille asianosaisille varattava tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista.

63 §

Lausunnot oleskelulupahakemuksesta perhesiteen perusteella

Ulkomaalaisvirasto tai kihlakunnan poliisilaitos voi hankkia perhesiteen perusteella tehdystä oleskelulupahakemuksesta lausunnon perheen kokoajan koti- tai asuinpaikkakunnan sosiaaliviranomaiselta tai terveydenhuoltoviranomaiselta. Lausuntoa voi pyytää perheen kokoajan sosiaalisesta tai terveydellisestä tilanteesta, jos perheen kokoaja on ilman huoltajaa tullut alaikäinen tai jos hakija on ydinperheen ulkopuolinen muu omainen taikka jos lausunnon pyytämiseen on muu perheen tilanteen selvittämiseen liittyvä erityinen syy.

Sosiaaliviranomainen tai terveydenhuoltoviranomainen on velvollinen antamaan Ulkomaalaisvirastolle tai kihlakunnan poliisilaitokselle 1 momentissa tarkoitettussa lausunnossaan salassapitosäännösten estämättä perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta varten hallussaan olevat henkilön sosiaaliseen tai terveydelliseen tilaan liittyvät sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä tehtäessä päätöstä oleskeluluvan myöntämisestä perhesiteen perusteella.

64 §

Suullinen kuuleminen haettaessa oleskelulupaa perhesiteen perusteella

Haettaessa oleskelulupaa perhesiteen perusteella hakijaa, perheenkokoajaa tai muuta omaista voidaan kuulla suullisesti maahantulon tai oleskeluluvan edellytysten selvittämiseksi.

Kuulemisen suorittaa poliisi tai Suomen edustuston virkamies. Ulkomaalaisvirasto voi suorittaa kuulemisen, jos asian selvittäminen sitä edellyttää.

65 §

Perhesiteen selvittäminen DNA-tutkimuksen avulla

Ulkomaalaisvirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä.

Asianosaiselle on annettava asianmukaiset tiedot DNA-tutkimuksen tarkoituksesta ja luonteesta sekä siihen liittyvistä seurauksista ja vaaroista. DNA-tutkimuksen suorittaminen edellyttää, että tutkittava on antanut tietoon ja vapaaseen tahtoon perustuvan kirjallisen suostumuksensa. Tutkimustietoja ei voida käyttää muuhun tarkoitukseen kuin oleskeluluvan myöntämisen

edellytyksenä olevan perhesiteen selvittämiseen tutkittavan henkilön antamassa suostumuksessa yksilöidyissä tapauksissa.

Jos asianosainen on tahallaan antanut perhesiteestään vääriä tietoja, joiden perusteella hänet ja hänen ilmoittamansa perheenjäsen on ohjattu DNA-tutkimukseen, Ulkomaalaisviraston on velvoitettava hänet korvaamaan valtiolle tutkimuskulut, jollei tämä ole olosuhteisiin nähden kohtuutonta. Ulkomaalaisviraston päätös pannaan täytäntöön siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

66 §

DNA-tutkimuksen suorittaminen

DNA-testi toimitetaan Kansanterveyslaitoksessa tai Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksessa. DNA-testin toimittajan on viipymättä lähetettävä DNA-tyypityksen perusteella annettu lausunto Ulkomaalaisvirastolle. Kun Ulkomaalaisvirasto on ratkaissut asian, se ilmoittaa testin toimittajalle, että näytteet ja DNA-tunnistetiedot hävitetään.

DNA-testiä varten tarpeelliset näytteet ottaa Suomessa Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksessa tai terveyskeskuksessa terveydenhuollon ammattihenkilö. Näyte lähetetään 1 momentissa tarkoitettulle testin toimittajalle.

DNA-testiä varten tarpeelliset näytteet ottaa ulkomailla Suomen edustustossa tai edustuston järjestämissä tiloissa terveydenhuollon ammattihenkilö. Näyte lähetetään 1 momentissa tarkoitettulle testin toimittajalle.

Testinäytteen ottamisen valvoo ja näytteenantajan henkilöllisyyden varmistaa poliisi tai Ulkomaalaisviraston taikka edustuston virkamies.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä DNA-tutkimuksen suorittamisesta.

67 §

Ulkomaalaisvirasto oleskelulupaviranomaisena

Ulkomaalaisvirasto myöntää:

1) ensimmäisen oleskeluluvan ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle;

2) ensimmäisen oleskeluluvan ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle 49, 51 ja 52 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;

3) oleskeluluvan siinä tapauksessa, että kihlakunnan poliisilaitos on saattanut asian Ulkomaalaisviraston ratkaistavaksi.

Ulkomaalaisvirasto peruuttaa oleskeluluvan 58 §:n 1 ja 5 momentissa mainituilla perusteilla sekä peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 3 ja 4 momentissa mainituilla perusteilla.

Ulkomaalaisvirasto päättää, ettei oleskelulupaa 58 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa peruuteta.

68 §

Paikallispoliisi oleskelulupaviranomaisena

Kihlakunnan poliisilaitos myöntää:

1) oleskeluluvan Suomen kansalaisen Suomessa olevalle perheenjäsenelle;

2) uuden määräaikaisen oleskeluluvan; ja

3) pysyvän oleskeluluvan maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle.

Kihlakunnan poliisilaitos peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan 58 §:n 1, 3 ja 4 momentissa mainituilla perusteilla.

Kihlakunnan poliisilaitos siirtää oleskeluluvan uuteen matkustusasiakirjaan.

69 §

Ulkoasiainhallinto oleskelulupaviranomaisena

Suomen diplomaatti- tai konsuliedustusto ottaa vastaan oleskelulupahakemuksen ulkomailla olevalta henkilöltä ja tarkistaa, että hakemus on oikein täytetty ja että se sisältää tarvittavat asiakirjat ja tiedot.

Oleskelulupahakemuksen ulkomailla voi ottaa vastaan myös muu Suomen edustusto, jos ulkoasiainministeriö on antanut tarvittavan valtuuden siinä palvelevalle nimetylle Suomen kansalaiselle.

Ulkoasiainministeriö myöntää tilapäisen oleskeluluvan lähettävävaltiota Suomessa edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston sekä kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen henkilökuntaan kuuluvalla ja hänen perheenjäsenelleen sekä henkilökunnan yksityisessä palveluksessa olevalle henkilölle, joka on lähettävävaltion kansalainen. Ulkoasiainministeriö myöntää tilapäisen oleskeluluvan ulkomaalaiselle diplomaatti- ja konsuliedustuston rakennus-, korjaus- ja huoltotyön tekemistä varten.

Ulkoasiainministeriö peruuttaa myöntämänsä oleskeluluvan.

Suomen edustusto siirtää oleskeluluvan uuteen matkustusasiakirjaan.

5 luku

Työnteko

Säännökset työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta

70 §

Työntekijän oleskelulupa -järjestelmän tarkoitus

Työntekijän oleskelulupa -järjestelmän tarkoituksena on tukea työvoiman saatavuutta suunnitelmallisesti, nopeasti ja joustavasti ottaen huomioon työnantajien ja ulkomaalaisten työntekijöiden oikeusturva sekä työmarkkinoilla jo olevan työvoiman mahdollisuus työllistyä.

71 §

Yhteistyö työmarkkinajärjestöjen kanssa

Työmarkkinaosapuolet osallistuvat työntekijän oleskelulupien myöntämiskäytäntöjen seurantaan ja arviointiin sekä ulkomaisen työvoiman käytön yleisiä edellytyksiä koskevien valtakunnallisten ja alueellisten linjausten laadin-

taan. Tässä pykälässä tarkoitetut valtakunnalliset linjaukset annetaan valtioneuvoston päätöksellä ja alueelliset linjaukset asianomaisen työvoima- ja elinkeinokeskuksen päätöksellä.

72 §

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan harkinnan sisältö

Työntekijän oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee:

1) selvittää tarkoitettuun työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan työvoiman saatavuus kohtuullisessa ajassa;

2) huolehtia siitä, että työntekijän oleskeluluvan myöntäminen ei estä 1 kohdassa tarkoitettujen henkilön työllistymistä; ja

3) varmistaa se, että työntekijän oleskelulupa myönnetään vain edellytykset täyttävälle henkilölle, jos työssä vaaditaan erityistä pätevyyttä tai hyväksyttyä terveydentilaa.

Harkittaessa työntekijän oleskeluluvan myöntämistä tulee ottaa huomioon 71 §:ssä tarkoitetut linjaukset.

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen perustuu harkintaan, jossa tulee varmistaa, että elinkeinotoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset.

Harkittaessa työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämistä on varmistettava, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu ansiotyöllä, elinkeinotoiminnalla tai muulla tavalla.

73 §

Työnantajan velvollisuudet

Työnantajan on liitettävä työntekijän oleskelulupahakemukseen:

1) työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu selvitys työntöön keskeisistä ehdoista;

2) vakuutus siitä, että ehdot ovat voimassa olevien säännösten ja asianomaisen työehtosopimuksen mukaiset tai, jos työehtosopimusta ei

ole sovellettava, että ne vastaavat työmarkkinoilla vastaavissa tehtävissä toimiviin työntekijöihin noudatettavaa käytäntöä; sekä

3) työvoimatoimiston vaatiessa selvitys siitä, että työnantaja on huolehtinut ja vastaisuudessa kykenee huolehtimaan velvoitteistaan työnantajana.

Työnantajan on varmistauduttava siitä, että palvelukseen tulevalle ja palveluksessa olevalla ulkomaalaisella on vaadittava työntekijän oleskelulupa tai että hän ei tarvitse oleskelulupaa.

Työnantaja, joka ottaa palvelukseensa muun kuin unionin kansalaisen, tähän rinnastettavan tai tämän perheenjäsenen taikka pysyvällä oleskeluluvalla oleskelevan ulkomaalaisen, tulee viivytyksettä toimittaa työvoimatoimistolle 1 momentissa tarkoitettu selvitys sekä ilmoittaa työpaikan luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle ja työsuojeluvaltuutetulle ulkomaalaisen nimi sekä sovellettava työehtosopimus.

Työnantajan tulee säilyttää työpaikalla tiedot palveluksessaan olevista ulkomaalaisista ja heidän työnteko-oikeutensa perusteista siten, että ne ovat tarvittaessa vaivattomasti työsuojeluviranomaisen tarkastettavissa. Työnantajan on säilytettävä tiedot ulkomaalaisen palvelussuhteen päättymisestä neljä vuotta.

74 §

Toimeksiantajan velvollisuudet

Ulkomaisen työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden työskennellessä urakointi- tai aliurakointityössä tai vuokratyövoimana työnantajan 73 §:n 1—3 momentissa tarkoitettuja velvollisuuksia sovelletaan Suomessa toimivaan pääurakoitsijaan tai pääteettäjään. Lähetetyistä työntekijöistä annetussa laissa (1146/1999) tarkoitettujen työntekijöiden työsuhteen ehtojen osalta sovelletaan kuitenkin, mitä kyseisessä laissa säädetään.

75 §

Työntekijän oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Työntekijän oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että:

1) edellä 72 §:ssä säädetty harkinta on suoritettu ja pykälässä mainitut edellytykset täyttyvät sekä 73 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset työnantajan selvityksistä ja vakuutuksen antamisesta täyttyvät; ja

2) edellä 36 §:ssä säädettyt yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle täyttyvät, eikä ulkomaalaista ole määrätty maahantulokieltoon.

76 §

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että:

1) edellä 72 §:ssä säädetty harkinta on suoritettu ja pykälässä mainitut edellytykset täyttyvät; ja

2) edellä 36 §:ssä säädettyt yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle täyttyvät, eikä ulkomaalaista ole määrätty maahantulokieltoon.

77 §

Työntekijän oleskeluluvan ammattialakohtaisuus

Työntekijän oleskelulupa oikeuttaa työskentelemään yhdellä tai useammalla ammattialalla. Erityisestä syystä työntekijän oleskelulupa voidaan rajata koskemaan työtä tietyn työnantajan palveluksessa.

78 §

Ennakkotieto työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä

Työvoimatoimisto antaa työnantajan tai toimeksiantajan kirjallisesta hakemuksesta kirjallisen ennakkotiedon työntekijän oleskeluluvan

myöntämisen edellytyksistä hakemuksessa tar-
koitetussa asiassa. Työvoimatoimiston on annet-
tava ennakkotieto viipymättä. Työnantajan vaa-
timuksesta työvoimatoimiston on työntekijän
oleskelulupaa haettaessa noudatettava ennakko-
tietoa ajan, joka on mainittu ennakkotiedossa.

Työnteko ilman työntekijän oleskelulupaa

79 §

*Rajoittamaton työnteko muun oleskeluluvan
kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla*

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa tai jat-
kuva oleskelulupa muulla kuin työnteon tai am-
matinharjoittamisen perusteella.

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jolle on myönnetty perhesiteen perusteella tila-
painen oleskelulupa tilapäisen työntekijän oles-
keluluvan tai tilapäisen elinkeinonharjoittajan
oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjä-
senenä.

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tila-
päisen suojelun tai muun humanitaarisen maa-
hanmuuton perusteella.

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupa
ja joka toimii:

- 1) yrityksen yli- tai keski johdon taikka eri-
tyisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä;
- 2) urheilijana, valmentajana tai urheilutuo-
marina, kun toiminta on ammattimaista;
- 3) uskonnollisen tai aatteellisen yhteisön pal-
veluksessa;
- 4) ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai tai-
teen alalla ravintolamuusikoita lukuun ottamat-
ta; tai
- 5) kansainvälisessä järjestössä tai valtioiden
väliseen viralliseen yhteistyöhön liittyvissä teh-
tävissä.

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole
toimipaikkaa Suomessa, kun hän:

- 1) toimii ammattimaisesti joukkoviestinnän
alalla; tai

- 2) tutkii markkinoita, valmistelee yrityksen
sijoittautumista Suomeen, neuvottelee tilauksis-
ta, hankkii tilauksia tai valvoo tehtyjen tilausten
toimeenpanoa tai toimii muissa vastaavissa teh-
tävissä.

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleske-
luluvan edustuston rakennus-, korjaus- ja huol-
totyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työnteko-oikeu-
desta on 6 momentissa mainittua oleskelulupaa
lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalai-
sen oleskelulupaan.

80 §

*Rajoitettu työnteko muun oleskeluluvan kuin
työntekijän oleskeluluvan nojalla*

Oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella,
jonka oleskelulupa on myönnetty:

- 1) opiskelua varten, jos työ on tutkintoon si-
sältyvää työharjoittelua tai jos osa-aikaisen työn
määrä ei ylitä 20 tuntia viikossa taikka jos koko-
aikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitok-
sessa ei järjestetä varsinaista opetusta;

- 2) kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana
opettajana, luennoitsijana, kouluttajana, kon-
sulttina tai tutkijana työskentelyä varten, jos työ
kestää enintään yhden vuoden;

- 3) yksittäisen ulkomailta maahan tuodun tai
maasta ulkomaille vietävän koneen, laitteen,
tuotantolinjan tai asiantuntijajärjestelmän toimi-
tussopimukseen sisältyvän työn suorittamista
varten, jos työ kestää enintään kuusi kuukautta;

- 4) työtä tai työharjoittelua varten, joka sisäl-
tyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansa-
laisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan, jos työ tai har-
joittelu kestää enintään 18 kuukautta, tai joka ta-
pahtuu korkeakoulututkinnon suorittaneen ulko-
maalaisen enintään vuoden kestäväksi siirtoma-
n yrityksen sisällä;

- 5) 18—30-vuotiaan ulkomaalaisen työhar-
joittelua varten, kun ulkomaalainen opiskelee
ulkomaisessa korkeakoulussa suomen tai ruot-
sin kieltä tai kun harjoittelun ala vastaa ulko-
maalaisen opintoja tai tutkintoa, jos työharjoitte-
lu kestää enintään 18 kuukautta; tai

6) maasta poistamisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella, kun ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä on kulunut yksi vuosi.

Tähän pykälään perustuvasta työnteko-oikeudesta on tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen. Jos työnteko ylittää 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetut aikarajat tai jos 6 kohdassa säädetty aika ei ole täytynyt, ulkomaalaiselta edellytetään työntekijän oleskelulupa.

81 §

Työnteko ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulkiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmen kuukauden ajaksi;

2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaitoilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmen kuukauden ajaksi;

3) työskentelee merimiehenä joko ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisten satamien välillä;

4) tulee marjojen, hedelmien, erikoiskasvien, juuresten ja vihannesten poimintaan tai korjuuseen taikka turkistarhatyöhön enintään kolmen kuukauden ajaksi;

5) on kansainvälistä suojelua haettuaan oleskellut Suomessa kolme kuukautta, enintään hakemuksen lainvoimaiseen ratkaisemiseen asti; tai

6) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituksena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa.

Kun työnantajalla tai toimeksiantajalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

1) tuote-esittelijänä tai elokuvatyöntekijänä enintään kolmen kuukauden ajan;

2) ulkomaisessa omistuksessa tai hallinnassa olevan moottoriajoneuvon henkilökuntaan kuuluvana, kun ulkomaalainen kuljettaa ajoneuvoa, jonka rajan ylittävä kuljetus viedään määräpaikkaan tai haetaan lähtöpisteestä, taikka kun liikennöinti Suomessa liittyy säännölliseen reitti-liikenteeseen paikkakuntien välillä, joista ainakin yksi sijaitsee ulkomailla, eikä ulkomaalaisella ole asuinpaikkaa Suomessa; tai

3) ulkomailta Suomeen suuntautuvan seuramatkan matkanjohtajana.

Jos samaa ammattialaa koskeva työntekijän oleskelulupahakemus tai elinkeinonharjoittajan jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa jatkaa työntekoa kunnes hakemus on ratkaistu.

Menettely ja toimivaltaiset viranomaiset

82 §

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa koskevan hakemuksen vireillepano

Työntekijän oleskelulupaa koskevan hakemuksen voi panna vireille joko ulkomaalainen tai ulkomaalaisen puolesta ilman erillistä valtuutusta työnantaja. Hakemuksen voi jättää Suomen edustustoon, työvoimatoimistolle tai kihlakunnan poliisilaitokselle.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa koskevan hakemuksen voi jättää Suomen edustustoon tai kihlakunnan poliisilaitokselle.

83 §

Toimivalta työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle

Työvoimatoimisto ratkaisee työntekijän oleskeluluvan myöntämisen 75 §:n 1 kohdassa sää-

detyt edellytykset. Työvoimatoimisto ratkaisee, onko työnteko tilapäistä vai jatkuvaa.

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitusta perusteettomuudesta.

Kun ulkomaalainen hakee jatkolupaa samalla perusteella kuin aikaisempi lupa on myönnetty, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoimatoimiston 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden työntekijän oleskeluluvan, jollei 75 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Jos hakemus koskee samaa ammattialaa, työvoimatoimisto ei kuitenkaan suorita 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua harkintaa.

84 §

Toimivalta elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiselle

Työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetussa laissa (23/1997) tarkoitettu työvoima- ja elinkeinokeskus ratkaisee elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämiselle 76 §:n 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisen. Työvoima- ja elinkeinokeskus ratkaisee, onko elinkeinonharjoittaminen tilapäistä vai jatkuvaa.

Ulkomaalaisvirasto myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen ulkomaalaiselle ensimmäisen elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta muuta johdu. Ulkomaalaisvirasto päättää, onko kyse 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettusta perusteettomuudesta.

Kun ulkomaalainen hakee jatkolupaa samalla perusteella kuin aikaisempi lupa on myönnetty, kihlakunnan poliisilaitos myöntää työvoima- ja elinkeinokeskuksen 1 momentin mukaan tekemän myönteisen ratkaisun jälkeen uuden elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan, jollei 76 §:n 2 kohdasta muuta johdu.

85 §

Työvoimatoimiston muu toimivalta

Työvoimatoimisto päättää työntekijän oleskelulupien myöntämisestä pidättäytymisestä 187 §:ssä säädetyn perustein.

Työvoimatoimisto antaa 78 §:ssä tarkoitettun ennakkotiedon työntekijän oleskeluluvan myöntämisen työmarkkinaedellytyksistä.

Tämän lain nojalla säädettyihin tehtäviin on toimivaltainen työvoimatoimisto, jonka alueella työnteko tapahtuu. Jos työtä tehdään useamman työvoimatoimiston alueella, päätösvaltainen on työvoimatoimisto, jonka alueella työnteko pääasiassa tapahtuu. Jos työnteko ei ole minkään työvoimatoimiston alueella sidottua, päätösvaltainen on työvoimatoimisto, jonka alueella on työnantajan toimipaikka.

86 §

Työsuojeluviranomainen

Työsuojeluviranomaisen vastuulla olevasta palkka- ja muiden työehtojen valvonnasta säädetään erikseen.

Jos työsuojeluviranomaisella on todennäköisiä perusteita epäillä rikoslain (39/1899) 47 luvun 6 a §:ssä säädetyn luvattoman ulkomaisen työvoiman käytön, tämän lain 185 §:n 1 momentissa säädetyn ulkomaalaisrikkomuksen tai 186 §:ssä säädetyn työnantajan ulkomaalaisrikkomuksen tapahtuneen, työsuojeluviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille.

Työsuojeluviranomaiselle on tarvittaessa varattava tilaisuus olla läsnä ja tulla kuulluksi käsiteltäessä esitutkinnassa ja tuomioistuimessa 2 momentissa tarkoitettua rikosta.

Työsuojeluviranomainen valvoo 73 §:n 2 ja 4 momentissa säädettyjen velvollisuuksien noudattamista siten kuin työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojelu-asioissa annetussa laissa (131/1973) säädetään.

6 luku

Kansainvälinen suojelu

Edellytykset kansainvälisen suojelun antamiselle

87 §

Turvapaikka

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos hän oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, ja jos hän pelkonsa vuoksi on haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun.

Turvapaikka jätetään antamatta ulkomaalaiselle, joka on tehnyt tai jonka on perusteltua aihetta epäillä tehneen:

1) rikoksen rauhaa vastaan, sotarikoksen tai rikoksen ihmiskuntaa vastaan, sellaisia rikoksia koskevien kansainvälisten sopimusten määritelmien mukaisesti;

2) törkeän muun kuin poliittisen rikoksen Suomen ulkopuolella ennen kuin hän tuli Suomeen pakolaisena; taikka

3) Yhdistyneiden kansakuntien tarkoituserien ja periaatteiden vastaisen teon.

Turvapaikka jätetään antamatta henkilölle, joka voi saada suojelua tai apua muilta Yhdistyneiden kansakuntien elimiltä tai toimistoilta kuin Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetulta (UNHCR). Kun sellainen suojelu tai apu on lakannut ilman, että sellaisen henkilön asemaa on lopullisesti säännelty Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymien voimassa olevien päätöslauselmien mukaisesti, sellainen henkilö on oikeutettu pakolaisasemaan. Jos henkilö on vapaaehtoisesti luopunut edellä mainitusta suojelusta poistumalla suoja-alueelta muista kuin suojelun tarpeeseen liittyvistä syistä, hänen oleskeluoikeutensa tutkitaan tämän lain mukaan.

88 §

Suojelun tarve

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella, jos 87 §:n mukaiset edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täyty, mutta häntä uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu taikka hän aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin vuoksi ei voi palata sinne.

Oleskelulupa suojelun tarpeen perusteella jätetään myöntämättä ulkomaalaiselle, joka on tehnyt tai jonka on perusteltua aihetta epäillä tehneen 87 §:n 2 momentissa tarkoitetun teon.

89 §

Oleskeluluvan myöntäminen poissulkemislausekkeita sovellettaessa

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jolle ei myönnetä turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun tarpeen perusteella sen vuoksi, että hän on tehnyt tai hänen on perusteltua aihetta epäillä tehneen 87 §:n 2 momentissa tarkoitetun teon, myönnetään tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan, jos häntä ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

90 §

Pakolaiskiintiö

Suomeen voidaan ottaa pakolaiskiintiössä UNHCR:n pakolaisiksi katsomia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia uudelleen sijoitusta varten.

Pakolaiskiintiöllä tarkoitetaan uudelleen sijoitettavien kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien ulkomaalaisten vastaanottoa valtion kunkin vuoden talousarviossa vahvistettujen perusteiden mukaisesti.

91 §

Pakolaiskiintiön kohdentaminen

Työministeriö valmistelee yhteistyössä ulkoasiain- ja sisäasiainministeriön kanssa esityksen valtioneuvostolle pakolaiskiintiön alueellisesta kohdentamisesta.

92 §

Edellytykset ulkomaalaisen ottamiselle pakolaiskiintiössä

Perusteet oleskeluluvan myöntämiselle pakolaiskiintiössä ovat:

- 1) ulkomaalainen on kansainvälisen suojelun tarpeessa kotimaahansa nähden;
- 2) ulkomaalainen on uudelleen sijoituksen tarpeessa ensimmäisestä turvapaikkamaasta;
- 3) vastaanoton ja kotoutumisen edellytykset Suomeen on arvioitu; ja
- 4) oleskeluluvan myöntämiselle ei ole 36 §:n mukaisia esteitä.

93 §

Muu humanitaarinen maahanmuutto

Valtioneuvosto voi yleisistunnossa päättää ulkomaalaisten ottamisesta Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi valmistellaan yhteistyössä ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön ja työministeriön kesken.

Turvapaikkamenettelyt

94 §

Turvapaikkamenettely

Turvapaikkamenettelyssä käsitellään Suomen rajalla tai alueella viranomaiselle esitetty hakemus, jonka perusteena on tarve saada kansainvälistä suojelua.

Ihmisoikeuksiensa vaarantumiseen vetoavan ulkomaalaisen katsotaan hakevan turvapaikkaa, jollei hän nimenomaan muuta ilmoita.

Turvapaikkamenettelyn yhteydessä tutkitaan ja ratkaistaan oleskeluoikeuden myöntäminen myös muilla esille tulevilla perusteilla.

95 §

Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekeminen

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on jätettävä poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle maahan saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

Hakemus voidaan tehdä myöhemminkin, jos:

- 1) olosuhteet ulkomaalaisen kotimaassa tai pysyvässä asuinmaassa ovat hänen täällä ollessaan muuttuneet;
- 2) ulkomaalainen on vasta myöhemmin voinut esittää selvitystä hakemuksensa tueksi; taikka
- 3) siihen on muu perusteltu syy.

96 §

Kortti hakemusasian vireillä olosta

Kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua hakevalle taikka kiintiöpakolaisena Suomeen tulleelle ulkomaalaiselle voidaan antaa kortti, joka osoittaa häntä koskevan hakemusasian olevan Suomessa vireillä. Kortin antaa poliisi tai rajavartiolaitos.

Korttiin merkitään hakijan nimi, syntymäaika, kansalaisuus ja siihen liitetään valokuva. Jos hakijan henkilöllisyyttä ei ole pystytty varmistamaan, siitä tehdään merkintä korttiin. Kortti on voimassa Suomessa määräajan, kuitenkin enintään siihen saakka, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai asianomainen on poistunut maasta taikka hän on saanut matkustusasiakirjan.

Ulkomaalaisen tulee palauttaa kortti, kun hakemus on lainvoimaisesti ratkaistu, asianomainen poistuu maasta tai hän on saanut matkustusasiakirjan. Kun kortin voimassaolo on päättynyt,

nyt, rajatarkastusviranomainen, poliisi tai Ulkomaalaisvirasto voi ottaa kortin haltuunsa.

97 §

Turvapaikkatutkinta

Kansainvälisen suojelun perusteella oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon selvittää poliisi tai rajavartiolaitos. Hakijan henkilöllisyyttä selvittäessä kerätään henkilötiedot hänen perheenjäsenistään ja muista omaisistaan.

Ulkomaalaisvirasto suorittaa turvapaikkapuhuttelun, jossa suullisesti selvitetään hakijan perusteet häneen kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kohdistuneesta vainosta tai muista oikeudenloukkauksista ja niiden uhkista. Poliisi voi Ulkomaalaisviraston pyynnöstä suorittaa puhuttelun, jos hakemusten määrä on voimakkaasti lisääntynyt tai erityisestä syystä muulloinkin.

Suojelupoliisi voi suorittaa turvapaikkapuhuttelun Ulkomaalaisviraston lisäksi, jos Suomen kansallinen turvallisuus tai kansainväliset suhteet sitä edellyttävät.

Puhuttelussa on erityisesti tiedusteltava, miten hakija suhtautuu mahdolliseen maasta poistamiseen turvalliseen turvapaikka- tai alkuperämaahan sekä maahantulokieltoon. Hakijalta on selvitettävä erityisesti ne perusteet, joiden vuoksi tämä katsoo, ettei kyseinen valtio ole hänelle turvallinen. Lisäksi on selvitettävä, onko hakijalla kansainvälisen suojelun tarpeen ohella muita perusteita oleskeluoikeuden saamiseksi.

98 §

Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen ratkaiseminen

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus käsitellään tavallisessa tai nopeutetussa menettelyssä.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytykset arvioidaan kunkin hakijan osalta yksilöllisesti ottaen huomioon hänen esittämänsä selvitykset

olosuhteistaan asianomaisessa valtiossa sekä tiedot valtion oloista.

Hankittuaan saatavilla olevan selvityksen viranomaisen on ratkaistava asia hakijan eduksi hänen kertomuksensa perusteella, jos hakija on siltä osin kuin se on mahdollista myötävaikuttanut asian selvittämiseen ja jos viranomainen on vakuuttunut hakemuksen uskottavuudesta kansainvälisen suojelun tarpeen osalta.

Jos hakemus hylätään, päätetään samalla asianomaisen käännättämisestä tai maasta karkottamisesta, jollei asiassa ilmene erityisiä syitä, joiden vuoksi maasta poistamispäätös tulee jättää tekemättä.

99 §

Turvallinen turvapaikkamaa

Hakijalle turvallisesti turvapaikkamaaksi voidaan hakemusta turvapaikkamenettelyssä ratkaistaessa katsoa valtio, joka ilman maantieteellistä varaumaa on liittynyt pakolaisten oikeusasemaa koskevaan yleissopimukseen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (SopS 8/1976) sekä kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaiseen yleissopimukseen (SopS 60/1989) ja noudattaa niitä.

100 §

Turvallinen alkuperämaa

Hakijalle turvallisesti alkuperämaaksi voidaan hakemusta turvapaikkamenettelyssä ratkaistaessa katsoa valtio, jossa hänellä ei ole vainon tai vakavien ihmisoikeusloukkausten vaaraa.

Turvallisen alkuperämaan arvioinnissa otetaan erityisesti huomioon:

1) toimiiko valtiossa vakaa ja demokraattinen yhteiskuntajärjestelmä;

2) onko valtiossa riippumaton ja puolueeton oikeuslaitos sekä vastaako oikeudenkäytön taso oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetettavia vaatimuksia; ja

3) onko valtio liittynyt keskeisiin kansainväliin ihmisoikeussopimuksiin ja noudattaako valtio niitä ja onko valtiossa tapahtunut vakavia ihmisoikeusloukkauksia.

101 §

Ilmeisen perusteeton hakemus

Hakemus voidaan hylätä ilmeisen perusteetomana, jos:

1) perusteeksi ei ole esitetty 87 §:n 1 momentissa tai 88 §:n 1 momentissa mainittuja taikka muita sellaisia perusteita, jotka liittyvät palautuskieltoihin, tai esitetyt väitteet ovat selvästi epäuskottavia;

2) hakijan ilmeisenä tarkoituksena on käyttää väärin turvapaikkamenettelyä:

a) antamalla hakemuksen ratkaisemisen kanalta keskeisistä seikoista tahallaan vääriä, harhaanjohtavia tai puutteellisia tietoja;

b) esittämällä väärennettyjä asiakirjoja ilman hyväksyttävää syytä;

c) vaikeuttamalla muulla vilpillisellä tavalla hakemuksensa perusteiden selvittämistä; tai

d) tekemällä hakemuksen maasta poistamismenettelyn käynnistyttyä pitkittääkseen perusteetta maassa oleskeluaan; taikka

3) hakija on saapunut turvallisesta turvapaikka- tai alkuperämaasta, jonne hänet voidaan palauttaa, ja Ulkomaalaisvirasto ei painavasta syystä ole voinut ratkaista hakemusta 104 §:ssä säädetyn ajan kuluessa.

102 §

Uusintahakemus

Uusintahakemuksella tarkoitetaan kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta, jonka ulkomaalainen tekee saatuaan kielteisen päätöksen Ulkomaalaisvirastolta tai hallintotuomioistuinta aikaisemmin tekemäänsä hakemukseen, kun hän oleskelee edelleen maassa tai kun hän on kielteisen päätöksen saatuaan lyhyeksi ajaksi poistunut maasta.

Jos uusi hakemus tehdään asian ollessa vielä vireillä, hakijan esittämät tiedot toimitetaan kä-

sittelevälle viranomaiselle otettavaksi huomioon uutena selvityksenä vireillä olevassa asiassa.

Uusintahakemus voidaan ratkaista ilman uutta turvapaikkapuhuttelua.

103 §

Hakemuksen tutkimatta jättäminen ja nopeutetun menettelyn käyttäminen

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voidaan jättää tutkimatta, kun:

1) hakija on saapunut 99 §:ssä määritellystä turvallisesta turvapaikkamaasta, jossa hän on saanut tai olisi voinut saada 87 ja 88 §:ssä tarkoitettua suojelua ja jonne hänet voidaan palauttaa; taikka

2) hakija voidaan lähettää toiseen valtioon, joka vastuuvaltion määrittämisestä annetun neuvoston asetuksen mukaan on vastuussa turvapaikkahakemuksen käsittelystä.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus voidaan ratkaista nopeutetussa menettelyssä, kun:

1) hakija on saapunut 100 §:ssä määritellystä turvallisesta alkuperämaasta, jossa hän ei ole vaarassa joutua 87 tai 88 §:ssä tarkoitettun kohtelun kohteeksi ja jonne hänet voidaan palauttaa;

2) hakemus voidaan katsoa 101 §:ssä määritellyllä tavalla ilmeisen perusteettomaksi; taikka

3) hakija on tehnyt 102 §:ssä tarkoitettun uusintahakemuksen, joka ei sisällä uusia asian ratkaisuun vaikuttavia perusteita maahan jäämiselle.

104 §

Menettely turvallisen turvapaikka- tai alkuperämaan ollessa kyseessä

Jos katsotaan, että hakija on saapunut turvallisesta turvapaikka- tai alkuperämaasta, hakemus on ratkaistava seitsemän päivän kuluessa siitä, kun puhuttelupöytäkirja on valmistunut ja tieto sen valmistumisesta rekisteröity ulkomaalaisrekisteriin.

Turvalliseen turvapaikkamaahan palautettavalle ulkomaalaiselle annetaan asiakirja, josta ilmenee, että hänen hakemustaan ei ole tutkittu ai-neellisesti Suomessa.

105 §

Euroopan unionin kansalaisen turvapaikka-hakemus

Ulkomaalaisviraston on ilmoitettava välittö-mästi sisäasiainministeriölle unionin kansalai-sen tekemästä turvapaikkahakemuksesta, jos se ei katso asianomaisen valtion olevan hakijalle turvallinen alkuperämaa eikä ratkaise hakemus-ta soveltaen 103 §:n 2 momentin 1 kohtaa ja 104 §:ää. Sisäasiainministeriö ilmoittaa asiasta neuvostolle.

Pakolaisuus

106 §

Pakolaisasema

Pakolaisaseman saa:

- 1) turvapaikan Suomessa saanut ulkomaalai-nen;
- 2) pakolaiskiintiössä Suomeen otettu pako-laisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulko-maalainen; taikka
- 3) perhesiteen perusteella oleskeluluvan saa-nut 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun ulkomaalaisen pakolaiseksi katsottava perheenjäsen.

107 §

Pakolaisaseman lakkauttaminen

Henkilön pakolaisasema lakkautetaan, jos hän:

- 1) vapaaehtoisesti uudelleen turvautuu kansa-laisuusvaltionsa suojeluun;
- 2) menetettyään kansalaisuutensa saa sen ta-kaisin omasta vapaasta tahdostaan;
- 3) saa toisen valtion kansalaisuuden ja voi turvautua uuden kansalaisuusvaltionsa suoje-luun;

4) vapaaehtoisesti asettuu asumaan maahan, josta pakeni ja jonka ulkopuolelle jäi vainon pe-losta; taikka

5) ei ilmeisesti enää ole suojelun tarpeessa, koska olosuhteet, joiden vallitessa hänestä tuli pakolainen, ovat lakanneet olemasta.

108 §

Pakolaisaseman peruuttaminen

Pakolaisasema peruutetaan, jos hakija on tur-vapaikkaa tai muulla tavalla pakolaisasemaa ha-kiessaan antanut tahallisesti tai tietoisesti vääriä tietoja, jotka ovat vaikuttaneet päätöksen loppu-tulokseen, taikka salannut sellaisen seikan, joka olisi vaikuttanut päätöksen lopputulokseen.

Tilapäinen suojelu

109 §

Tilapäinen suojelu

Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvä-lisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaisel-le, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai py-syvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapah-tunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauk-sen tai muun väkivaltatilanteen taikka ympäris-tökatastrofin vuoksi. Tilapäisen suojelun anta-minen edellyttää, että suojelun tarve voidaan ar-vioida lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojelun kes-to on yhteensä enintään kolme vuotta.

Valtioneuvosto päättää yleisistunnossa väes-töryhmästä, jolle tilapäistä suojelua voidaan an-taa, sekä ajanjaksosta, jolloin oleskelulupia tila-päisen suojelun perusteella voidaan myöntää.

110 §

Oleskeluluvan myöntäminen tilapäisen suojelun perusteella

Tilapäisen suojelun tarpeessa olevalle ulko-maalaiselle myönnetään tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

Oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella jätetään myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle taikka jos on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen 87 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tekoon.

111 §

Tilapäistä suojelua saavan ulkomaalaisen turvapaikkahakemuksen käsittely

Ulkomaalaisen tekemän turvapaikkahakemuksen käsittely keskeytetään siksi ajaksi, jonka hänelle tilapäisen suojelun perusteella myönnetty oleskelulupa on voimassa. Turvapaikkahakemus voidaan kuitenkin tilapäisen suojelun aikana käsitellä, jos tähän ilmenee perusteltua syytä. Turvapaikkahakemus on otettava käsiteltäväksi, jos tilapäisen suojelun kestäessä tulee viereille menettely hakijan poistamiseksi maasta.

Tilapäisen suojelun päätyttyä turvapaikkahakemuksen käsittely raukeaa, jos hakija ei Ulkomaalaisviraston häneltä sitä kirjallisesti tiedusteltua ilmoita, että hän haluaa hakemuksen käsitelyä. Ulkomaalaisvirasto toimittaa tiedustelun hakijalle joko postitse saantitodistusta vastaan tai haastetiedoksiantona.

Turvapaikkahakemuksen käsittely raukeaa, jos ulkomaalainen tilapäisen suojelun perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassa ollessa tai sen voimassaoloajan päätyttyä peruuttaa hakemuksensa tai muuttaa maasta pois.

Oleskeluluvan myöntäminen ja toimivalta

112 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle:

- 1) joka saa tilapäistä suojelua 109 §:n nojalla;
- 2) joka otetaan Suomeen 93 §:n mukaisen valtioneuvoston päätöksen perusteella; taikka

3) jonka oleskeluluvan myöntämisen perusteena on 89 §.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään oleskelulupa samaksi ajaksi.

113 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena tai suojelun tarpeen perusteella.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 112 §:n nojalla, myönnetään kolmen vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos perusteet luvan myöntämiselle ovat edelleen olemassa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 1 tai 2 momentissa tarkoitettu jatkuva oleskelulupa tai hän asuu Suomessa pysyvällä oleskeluluvalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuva oleskelulupa myönnetään 1 momentissa mainitun ulkomaalaisen muulle omaiselle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta henkilöstä.

114 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle

Oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella pakolaisen, suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneen tai tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle, jos:

- 1) perheenkokoaja asuu Suomessa tai hänelle on myönnetty oleskelulupa Suomeen muuttoa varten; ja

2) hakijan ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Jos 1 momentin 2 kohdassa mainittuja seikkoja ilmenee, suoritetaan kokonaisharkinta, jossa otetaan huomioon perheenkokoajan mahdollisuus viettää perhe-elämää hakijan kanssa josain kolmannessa maassa. Harkinnassa on otettava huomioon perhesiteen merkitys asianosaisille.

Jos perheenkokoaja on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella ja luvan myöntämisen peruste on aseellinen selkkaus tai ympäristökatastrofi taikka jos hän on saanut oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella, kokonaisharkintaa suoritettaessa otetaan huomioon se, että ehdotonta estettä perheenkokoajan paluulle kotimaahan ei ole.

Tässä pykälässä tarkoitetun oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

115 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle

Oleskelulupa myönnetään pakolaisen, suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneen tai tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen muulle omaiselle, jos oleskeluluvan epäminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta perheenkokoajasta. Jos hakijan katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita, suoritetaan kokonaisharkinta 114 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla.

Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

116 §

Ulkomaalaisviraston kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta

Ulkomaalaisvirasto:

1) antaa turvapaikan ja myöntää ensimmäisen oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella turvapaikkamenettelyssä;

2) myöntää ensimmäisen oleskeluluvan 89 §:n nojalla;

3) myöntää ensimmäisen oleskeluluvan pakolaisuuden tai suojelun tarpeen perusteella pakolaiskiintiössä Suomeen otettavalle ulkomaalaiselle;

4) myöntää ensimmäisen oleskeluluvan 93 §:n nojalla muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

5) myöntää ensimmäisen oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella;

6) päättää pakolaisaseman lakkauttamisesta ja peruuttamisesta;

7) päättää toisen sopimusvaltion pyynnöstä vastuuvaltion määrittämisestä annetun neuvoston asetuksen mukaisesta turvapaikanhakijan vastaanottamisesta tai takaisinottamisesta ja pyytää toiselta sopimusvaltiolta vastaavaa päätöstä turvapaikanhakijan vastaanottamisesta tai takaisinottamisesta; ja

8) antaa turvalliseen turvapaikkamaahan palautettavalle ulkomaalaiselle asiakirjan, josta ilmenee, että hänen hakemustaan ei ole tutkittu ai-neellisesti Suomessa.

Ulkomaalaisvirasto päättää 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta asiasta saatuaan suojelupoliisin lausunnon. Asiaa valmistellaan muutoin yhteistoiminnassa työministeriön kanssa.

117 §

Paikallispoliisin kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta

Kihlakunnan poliisilaitos myöntää ulkomaalaiselle uuden määräaikaisen ja pysyvän oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella.

Kihlakunnan poliisilaitos myöntää tilapäisen suojelun perusteella uuden määräaikaisen oles-

keluluvan enintään siihen saakka, kun valtioneuvoston tilapäiselle suojelulle asettama ajanjakso päättyy.

Jollei poliisi katso voivansa myöntää oleskelulupaa 1 tai 2 momentin perusteella, sen on saatettava asia Ulkomaalaisviraston ratkaistavaksi.

Kihlakunnan poliisilaitos antaa vastuuvaltion määrittämisestä annettua neuvoston asetusta soveltavaan valtioon palautettavalle ulkomaalaiselle asetuksen mukaisen kulkuluvan.

7 luku

Turvaamistoimet

118 §

Ilmoittautumisvelvollisuus

Ulkomaalainen voidaan velvoittaa ilmoittautumaan poliisiin tai rajatarkastusviranomaisen toimipisteessä määräjoiin, jos se on välttämätöntä:

1) hänen maahantulonsa edellytysten selvittämiseksi; taikka

2) hänen maasta poistamistaan koskevan päätöksen valmistelemiseksi tai täytäntöönpanon turvaamiseksi taikka muutoin maasta poistumisen valvomiseksi.

Ilmoittautumisvelvollisuuden määrää se viranomainen, joka valmistelee 1 momentissa tarkoitettua asiaa, tai täytäntöönpanosta huolehtiva viranomainen. Ilmoittautumisvelvolliselle on ilmoitettava ilmoittautumisvelvollisuuden peruste.

Ilmoittautumisvelvollisuus on voimassa, kunnes maahantulon edellytykset on selvitetty, kunnes maasta poistamista koskeva päätös on pantu täytäntöön tai kunnes asian käsittely on muutoin päättynyt. Ilmoittautumisvelvollisuus on kuitenkin heti määrättävä päättyväksi, kun se ei ole enää välttämätön päätöksenteon tai täytäntöönpanon turvaamiseksi.

119 §

Muut velvollisuudet

Ulkomaalainen voidaan 118 §:n 1 momentissa säädettyin edellytyksin määrätä luovuttamaan matkustusasiakirjansa ja matkalippunsa poliisiin tai rajatarkastusviranomaisen haltuun taikka ilmoittamaan poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle paikka, josta hän on tavoitettavissa.

Asiasta päättää 118 §:n 2 momentissa tarkoitettu viranomainen. Ulkomaalaiselle on ilmoitettava määräyksen peruste.

120 §

Vakuuden asettaminen

Ulkomaalainen voidaan 118 ja 119 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien sijasta velvoittaa asettamaan viranomaisen määräämä vakuus valtiolle oleskelu- ja paluukustannuksistaan. Vakuuden asettamisesta päättää 118 §:n 2 momentissa tarkoitettu viranomainen.

Vakuus on vapautettava tai palautettava, kun vakuus ei enää ole tarpeen ulkomaalaisen maahantulon edellytysten selvittämiseksi taikka maasta poistamista koskevan päätöksen valmistelemiseksi tai täytäntöönpanon turvaamiseksi. Muussa tapauksessa vakuus käytetään ulkomaalaisen oleskelu- tai paluukustannusten kattamiseen. Se osuus vakuudesta, jota ei käytetä näihin kustannuksiin, on välittömästi palautettava.

121 §

Säilöön ottamisen edellytykset

Ulkomaalainen voidaan 118—120 §:ssä tarkoitettujen turvaamistoimien sijasta määrätä otettavaksi säilöön, jos:

1) ulkomaalaisen henkilökohtaiset ja muut olot huomioon ottaen on perusteltua aiheutta olettaa, että hän piileskelemällä tai muulla tavoin menetellen estää tai huomattavasti vaikeuttaa itseään koskevaa päätöksentekoa tai maasta poistamistaan koskevan päätöksen täytäntöönpanoa;

2) säilöönotto on tarpeellinen epäselvän henkilöllisyyden selvittämiseksi; taikka

3) ulkomaalaisen henkilökohtaiset ja muut olot huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa hänen syyllistyvän rikokseen Suomessa.

Ulkomaalaisen säilöön ottaminen henkilöllisyyden epäselvyyden vuoksi edellyttää, että hän on asiaa käsiteltäessä esittänyt epäluotettavia tietoja tai kieltäytynyt tietojen antamisesta taikka muutoin käy ilmi, ettei henkilöllisyyttä voida pitää selvänä.

122 §

Alaikäisen säilöön ottaminen

Ennen alle 18-vuotiaan säilöön ottamista on kuultava sosiaaliviranomaisen edustajaa.

123 §

Säilöön ottamisesta päättäminen ja säilöön otetun sijoittaminen

Säilöön ottamisesta päättää kihlakunnan poliisilaitoksen, keskusrikospoliisin, suojelupoliisin tai liikkuvan poliisin päällystöön kuuluva virkamies. Lyhytaikaisesta, korkeintaan 48 tuntia kestävästä säilöön ottamisesta voi päättää myös rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö, vähintään majurin arvoinen rajavartiomies, raja- tai merivartioston aluepäällikkö taikka rajatarkastusosaston päällikkö. Säilöön otetulle tai hänen lailliselle edustajalleen on ilmoitettava säilöön ottamisen peruste.

Säilöön otettu ulkomaalainen on mahdollisimman pian sijoitettava säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitettuun säilöönottoyksikköön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu virkamies voi päättää säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittamisesta poikkeuksellisesti poliisin pidätystiloihin, jos:

- 1) säilöönottoyksiköt ovat tilapäisesti täynnä; tai
- 2) ulkomaalainen otetaan säilöön kaukana lähimmästä säilöönottoyksiköstä, jolloin säilöön ottaminen saa kestää enintään neljä vuorokautta.

Alle 18-vuotias voidaan sijoittaa poliisin pidätystiloihin vain, jos myös hänen huoltajansa tai muu täysi-ikäinen perheenjäsenensä on otettu säilöön poliisin pidätystiloihin.

Poliisin pidätystiloihin sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan, mitä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa säädetään. Pidätystilojen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi ulkomaalaiseen voidaan kuitenkin soveltaa tarpeellisin osin, mitä tutkintavankeudesta annetun lain (615/1974) 5, 6, 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jos mainituissa pykälissä tarkoitetut toimenpiteet ovat sopusoinnussa säilöön ottamisen perusteen kanssa.

124 §

Säilöön ottamisesta ilmoittaminen ja tuomioistuinkäsittely

Säilöön ottamisesta ja 123 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättäneen virkamiehen on viipymättä ja viimeistään säilöön ottamista seuraavana päivänä ilmoitettava asiasta säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle tai kiireellisessä tapauksessa muullekin käräjäoikeudelle sen mukaan kuin oikeusministeriön asetuksella tarkemmin säädetään. Ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti. Puhelimitse tehty ilmoitus on viipymättä toimitettava kirjallisena käräjäoikeudelle.

Käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista ja 123 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettua poikkeuksellista sijoittamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa asia on otettava käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään vuorokauden kuluttua ilmoituksesta.

Käräjäoikeus on säilöön ottamista koskevassa asiassa päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Käräjäoikeuden istunto voidaan pitää myös muuna aikana ja muussa paikassa kuin käräjäoikeuden istunnosta säädetään.

Laskettaessa tässä pykälässä tarkoitettuja määräaikoja ei sovelleta, mitä säädettyjen mää-

räaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) 5 §:ssä säädetään.

125 §

Menettely kärjäoikeudessa

Säilöön ottamisesta ja 123 §:n 3 momentissa tarkoitettusta poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä on oltava läsnä asiaa kärjäoikeudessa käsiteltäessä.

Asian käsittelyssä kärjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen ja säilöön otetun ulkomaalaisen poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä. Säilöön otettu on tuotava kärjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava siellä säilöön ottamisen ja poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä.

Asian käsittelyä voidaan lykätä vain erityisistä syistä. Säilöön ottaminen jatkuu asian seuraavaan käsittelyyn, jollei kärjäoikeus toisin määrää.

126 §

Kärjäoikeuden päätös

Kärjäoikeuden on määrättävä säilöön otettu ulkomaalainen päästettäväksi heti vapaaksi, jos edellytyksiä säilössä pitämiseksi ei ole. Päätöksessä on mainittava säilöön ottamisen tai siirron peruste. Päätös on julistettava heti käsittelyn päätyttyä.

Kärjäoikeuden määrätessä säilöön otetun pidettäväksi edelleen säilössä hänet on määrättävä passitettavaksi 123 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun säilytyspaikkaan. Jos edellytyksiä ulkomaalaisen pitämiseen tutkintavankien säilytyspaikassa ei enää ole, kärjäoikeuden on määrättävä ulkomaalainen palautettavaksi ulkomaalaisten säilönottotilaan.

Jos päätöksen säilöön otetun säilössä pitämisestä tai siirrosta tekee muu kuin säilyttämispaikkakunnan kärjäoikeus, kärjäoikeuden on viipymättä ilmoitettava päätöksestään säilyttämispaikkakunnan kärjäoikeudelle.

127 §

Säilöön otetun päästäminen vapaaksi

Asiaa käsittelevän viranomaisen on määrättävä säilöön otettu päästettäväksi heti vapaaksi, kun edellytyksiä säilössä pitämiseksi ei enää ole.

Jos kärjäoikeus on päättänyt säilöön otetun pitämisestä edelleen säilössä, viranomaisen on viipymättä ilmoitettava vapaaksi päästämisestä säilyttämispaikkakunnan kärjäoikeudelle. Ilmoitus voidaan tehdä puhelimitse tai sähköisesti. Puhelimitse tehty ilmoitus on viipymättä toimitettava kirjallisena kärjäoikeudelle.

128 §

Käsittely uudelleen kärjäoikeudessa

Jollei säilöön otettua ulkomaalaista ole määrätty päästettäväksi vapaaksi, säilöön otetun säilyttämispaikkakunnan kärjäoikeuden on omasta aloitteestaan otettava säilöön ottamista ja 123 §:n 3 momentissa tarkoitettua poikkeuksellista sijoittamista koskeva asia uudelleen tutkittavaksi aina viimeistään kahden viikon kuluttua päätöksestä, jolla kärjäoikeus on määrännyt säilöön otetun pidettäväksi edelleen säilössä asianomaisessa sijoituspaikassa.

129 §

Muutoksenhaku säilöön ottamisesta

Säilöön ottamista koskevaan viranomaisen ja kärjäoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Säilöön otettu saa kannella kärjäoikeuden päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

130 §

Henkilöllisyyden todentaminen ja oleskelua koskevien tietojen antaminen

Ulkomaalaisen on poliisin tai muun ulkomaalaisen asiaa käsittelevän viranomaisen kehotuksesta esitettävä matkustusasiakirjansa tai muul-

la luotettavalla tavalla todennettava henkilöllisyytensä.

Ulkomaalaisen on kutsusta saavuttava poliisin tai rajatarkastusviranomaisen luo taikka Ulkomaalaisvirastoon antamaan tarvittavia tietoja oleskelustaan.

Ulkomaalaisen, joka ei ole unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, on ilmoittauduttava viranomaiselle kolmen vuorokauden kuluessa maahantulosta. Tarkempia säännöksiä ilmoittautumisesta voidaan antaa sisäasiainministeriön asetuksella.

131 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen saa tunnistamista ja rekisteröintiä varten ottaa sormenjäljet, valokuvan sekä muut henkilötuntomerkit ulkomaalaisesta:

- 1) joka on hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun tarpeen taikka tilapäisen suojelun perusteella;
- 2) joka on hakenut oleskelulupaa perhesiteen perusteella;
- 3) joka on saanut oleskeluluvan pakolaiskiintiössä Suomeen otettuna ulkomaalaisena;
- 4) joka on päätetty käännyttää tai maasta karkottaa; taikka
- 5) jonka henkilöllisyys on epäselvä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötuntomerkit tallennetaan poliisin ylläpitämään rekisteriin. Tiedot on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä. Tiedot poistetaan noudattaen, mitä ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 9 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilötiedot voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ulkomaan viranomaiselle ulkomaalaisen tunnistamista varten henkilötietolain (523/1999) säännökset huomioon ottaen.

132 §

Matkustusasiakirjan ottaminen viranomaisen haltuun

Poliisi, rajatarkastusviranomainen, Ulkomaalaisvirasto tai Suomen edustusto voi ottaa ulkomaalaisen esittämän tai ulkomaalaisen hallussa olevan väärän tai väärennetyn matkustusasiakirjan taikka väärän henkilötiedon antamiseen käytettäväksi aiotun matkustusasiakirjan haltuunsa.

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi suorittaa henkilöntarkastuksen ulkomaalaisen hallussa olevan asiakirjan haltuun ottamiseksi.

Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen haltuun ottama väärä tai väärennetty matkustusasiakirja toimitetaan keskusrikospoliisin rikostekniseen laboratorioon. Väärän henkilötiedon antamiseen käytettäväksi aiottu matkustusasiakirja voidaan toimittaa asianomaisen valtion edustustolle. Käännyttämisen yhteydessä matkustusasiakirja voidaan toimittaa myös vastaanottavan valtion viranomaiselle.

Suomen edustustossa haltuun otettu väärennetty tai väärän henkilötiedon antamiseen käytettäväksi aiottu matkustusasiakirja voidaan toimittaa matkustusasiakirjan myöntäneelle viranomaiselle.

Toimitettaessa haltuun otettu matkustusasiakirja vieraan valtion viranomaiselle ei saa vaarantaa kansainvälistä suojelua hakeneen tai hänen omaistensa turvallisuutta.

Päätökseen ottaa matkustusasiakirja viranomaisen haltuun ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

133 §

Maahantulijoiden rekisteröinti laajamittaisessa maahantulossa

Jos maahantulijoiden määrä on poikkeuksellisesti niin suuri, ettei maahantulon edellytysten selvittäminen ja maahantulijoiden rekisteröinti tavallisessa menettelyssä ole mahdollista, valtioneuvosto voi yleisistunnossa päättää, että maahantulijat, joiden maahantulon edellytykset ovat epäselvät tai joiden henkilöllisyys on epä-

selvä, voidaan rekisteröintiä varten toimittaa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) 6 a §:ssä tarkoitettuun järjestelykeskukseen.

Valtioneuvoston päätös tehdään määräajaksi, enintään kuitenkin kolmeksi kuukaudeksi.

Poliisi tai rajatarkastusviranomaisen taikka niiden valvonnassa sisäasiainministeriön tehtävään määräämä virkamies saa rekisteröinnin yhteydessä ottaa maahantulijasta 131 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilötuntemerkit. Maahantuli on rekisteröinnin ajan velvollinen oleskelemaan järjestelykeskuksessa, jollei hänen terveydentilaansa liittyvä tai muu tärkeä henkilökohtainen syy muuta edellytä.

Rekisteröinti on suoritettava viipymättä.

8 luku

Ulkomaalaisille Suomessa myönnettävät matkustusasiakirjat

134 §

Muukalaispassin myöntäminen

Muukalaispassi voidaan myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jos hän ei voi saada passia kotimaansa viranomaiselta taikka jos hän on kansalaisuudeton tai jos muukalaispassin myöntämiseen on muu erityinen syy.

Ulkomaalaiselle, joka on saanut oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella, myönnetään muukalaispassi.

Ulkomaalaiselle, joka on saanut oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella, myönnetään muukalaispassi, jos hänellä ei ole voimassa olevaa matkustusasiakirjaa.

Ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle, jolla on oleskelulupa Suomessa, myönnetään muukalaispassi Suomeen paluuta varten kadonneen tai turmeltuneen muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan tilalle.

Muukalaispassi voidaan myöntää enintään kymmeneksi vuodeksi tai sen voimassaoloaikaa pidentää enintään kymmenellä vuodella sen myöntämispäivästä. Ulkomailla olevalle ulko-

maalaiselle muukalaispassi voidaan kuitenkin myöntää enintään yhden kuukauden ajaksi.

135 §

Pakolaisen matkustusasiakirjan myöntäminen

Pakolaisen matkustusasiakirja myönnetään ulkomaalaiselle, joka on saanut 106 §:ssä tarkoitettua pakolaisaseman ja jonka pakolaisasemaa ei ole lakkautettu tai peruutettu.

Pakolaisen matkustusasiakirja voidaan myöntää enintään kymmeneksi vuodeksi tai sen voimassaoloaikaa pidentää enintään kymmenellä vuodella sen myöntämispäivästä.

136 §

Merkintä henkilöllisyyden epäselvyydestä

Jos ulkomaalaisen henkilöllisyyttä ei ole pystytty varmistamaan, siitä tehdään merkintä muukalaispassiin tai pakolaisen matkustusasiakirjaan.

137 §

Hallussa olevan matkustusasiakirjan luovuttaminen

Ulkomaalaisen tulee luovuttaa hallussaan olevaa matkustusasiakirja Ulkomaalaisvirastolle, ennen kuin muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja luovutetaan hänelle.

138 §

Muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan peruuttaminen

Muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja peruutetaan, jos:

- 1) asiakirjan haltija on saanut muun matkustusasiakirjan tai on osoittautunut, että hänellä on muu matkustusasiakirja;
- 2) asiakirjan haltija on saanut Suomen kansalaisuuden;
- 3) asiakirjan haltijan oleskelulupa on peruutettu tai rauennut; taikka

4) asiakirja on kadonnut.

Muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja voidaan peruuttaa, jos:

1) asiakirja on turmeltunut tai sen merkintöjä on muutettu;

2) asiakirjan myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka asiakirjan myöntämistä harkittaessa todennäköisesti olisivat johtaneet sen epäämiseen; taikka

3) asiakirjaa käyttää muu kuin se, jolle se on myönnetty, tai se on muun kuin sen hallussa, jolle se on myönnetty.

Pakolaisen matkustusasiakirja peruutetaan lisäksi, jos asiakirjan haltija ei enää ole pakolainen tai vastuu pakolaisesta on siirtynyt toiselle valtiolle.

139 §

Toimivalta muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan myöntämiseen ja peruuttamiseen

Ulkomaalaisvirasto päättää muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan myöntämisestä Suomessa olevalle ulkomaalaiselle sekä niiden peruuttamisesta.

Suomen edustusto päättää Ulkomaalaisvirastoa kuultuaan muukalaispassin myöntämisestä ulkomaille olevalle ulkomaalaiselle.

Kihlakunnan poliisilaitos päättää muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan voimassaoloajan pidentämisestä.

140 §

Muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan ottaminen viranomaisen haltuun

Muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja otetaan viranomaisen haltuun, kun on tehty päätös asiakirjan peruuttamisesta.

Asiakirja voidaan ottaa väliaikaisesti viranomaisen haltuun ennen peruuttamispäätöksen tekemistä, jos se on turmeltunut tai sen merkintöjä on muutettu taikka jos sitä käyttää muu kuin se,

jolle asiakirja on myönnetty, tai se on muun kuin sen hallussa, jolle se on myönnetty.

Päätökseen asiakirjan haltuun ottamisesta ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

141 §

Toimivalta muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan ottamiseen viranomaisen haltuun

Muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan voi ottaa haltuun poliisi, rajatarkastusviranomainen, Ulkomaalaisvirasto tai Suomen edustusto.

Asiakirjan ottamiseksi viranomaisen haltuun voidaan tehdä henkilöntarkastus.

Viranomaisen haltuun otettu muukalaispassi ja matkustusasiakirja on toimitettava viipymättä Ulkomaalaisvirastolle.

9 luku

Maasta poistaminen

Määritelmät

142 §

Käännyttäminen

Käännyttämisellä tarkoitetaan tässä laissa:

1) ulkomaalaisen maahantulon estämistä rajalla, kun hän on saapumassa maahan:

a) viisumilla;

b) ilman viisumia;

c) ilman oleskelulupaa; tai

d) oleskeluluvalla, joka on myönnetty ulkomaille, ja hän saapuu maahan ensimmäistä kertaa luvan voimassaoloaikana; taikka

2) ilman oleskelulupaa maahan saapuneen ulkomaalaisen maasta poistamista, jos hänelle ei maahan saapumisen jälkeen ole myönnetty oleskelulupaa tai oleskelulupakorttia taikka jos hänen oleskeluoikeuttaan ei ole maahan saapumisen jälkeen rekisteröity tässä laissa säädetyllä tavalla.

143 §

Maasta karkottaminen

Maasta karkottamisella tarkoitetaan tässä laissa ulkomaalaisen maasta poistamista silloin, kun:

1) ulkomaalainen oleskelee maassa Suomen viranomaisen myöntämällä määräaikaisella tai pysyvällä oleskeluluvalla;

2) ulkomaalainen oleskelee maassa ja hänen oleskelunsa on rekisteröity tässä laissa mainitulla tavalla; taikka

3) ulkomaalainen oleskelee edelleen maassa sen jälkeen, kun hänen oleskelulupansa, rekisteröity oleskelunsa tai oleskelulupakorttinsa ei ole enää voimassa.

144 §

Maahantulokiello

Maahantulokiellolla tarkoitetaan tässä laissa määräaikaista tai toistaiseksi voimassa olevaa kielloa saapua yhteen tai useaan Schengen-valtioon.

Maasta poistamista koskevat yhteiset säännökset

145 §

Kuuleminen

Ulkomaalaiselle ja hänen Suomessa olevalle aviopuolisolleen tai tähän rinnastettavalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä koskevassa käännyttämisestä, karkottamisesta tai maahantulokiellon määräämisestä koskevassa asiassa.

146 §

Kokonaisharkinta

Käännyttämistä ja maasta karkottamista sekä maahantulokiellon määräämistä ja pituutta harkittaessa on otettava huomioon päätöksen perusteena olevat seikat sekä asiaan muutoin vaikuttavat seikat ja olot kokonaisuudessaan. Harkinnassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lapsen etuun ja perhe-elämän suojaan. Harkinnassa muutoin huomioon otettavia seikkoja ovat ainakin ulkomaalaisen maassa oleskelun pituus ja tarkoitus sekä ulkomaalaiselle myönnetyn oleskeluluvan luonne ja hänen siteensä Suomeen. Jos käännyttäminen tai maasta karkottaminen taikka siihen liittyvä maahantulokiello perustuisi ulkomaalaisen rikolliseen toimintaan, on otettava huomioon teon vakavuus sekä yleiselle tai yksityiselle turvallisuudelle aiheutunut haitta, vahinko tai vaara.

Maahantulokiellon määräämistä ja pituutta harkittaessa on lisäksi otettava huomioon, onko ulkomaalaisella sellaisia perhe- tai työsiteitä Suomeen tai muuhun Schengen-valtioon, joiden hoitamista maahantulokiello kohtuuttomasti vaikeuttaisi. Harkittaessa maahantulokiellon määräämistä ulkomaalaiselle, jonka kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on jätetty tutkimatta tai hylätty, huomiota voidaan kiinnittää myös hakemuksen tutkimatta jättämisen tai hylkäämisen perusteena olleisiin seikkoihin sekä siihen, onko ulkomaalainen omalla toiminnallaan pyrkinyt olennaisesti vaikeuttamaan turvapaikkahakemuksen käsittelyä.

147 §

Palautuskiello

Ketään ei saa käännyttää tai karkottaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle.

Maasta poistamisen perusteet ja maahantulokiello

148 §

Käännyttämisen perusteet

Ulkomaalainen voidaan käännyttää, jos:

- 1) hän ei täytä 11 §:ssä säädettyjä maahantulon edellytyksiä;
- 2) hän kieltäytyy antamasta tarpeellisia tietoja henkilöllisyydestään tai matkastaan taikka antaa tahallaan näistä vääriä tietoja;
- 3) hän on viisumia tai oleskelulupaa hakiesaan antanut tahallaan henkilöllisyyttään tai matkaansa koskevia, viisumin tai oleskeluluvan myöntämiseen vaikuttaneita vääriä tietoja;
- 4) hän on lyhyen Suomessa oleskelunsa aikana saattanut itsensä kykenemättömäksi huolehtimaan itsestään;
- 5) hänen voidaan perustellusta syystä epäillä hankkivan tuloja epärehellisin keinoin;
- 6) hänen voidaan perustellusta syystä epäillä myyvän seksuaalipalveluja;
- 7) hän on ilman rajanylityslupaa ylittänyt rajan rajanylityspaikan ulkopuolelta tai rajanylityspaikan kautta aikana, jolloin rajanylityspaikka on ollut suljettu;
- 8) hänen voidaan tuomitun vankeusrangaistuksen perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä syyllistyvän rikokseen, josta on Suomessa säädetty vankeusrangaistus, tai epäillä syyllistyvän toistuvasti rikoksiin;
- 9) hänet on tuomittu rikoksesta rangaistukseen Suomessa oleskelunsa aikana;
- 10) hänen voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan; taikka
- 11) on tehty häntä koskeva kolmansien maiden kansalaisia koskevien maastapoistamispäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun neuvoston direktiivin 2001/40/EY 1—3 artiklassa tarkoitettu maastapoistamispäätös.

Käännyttää voidaan myös ilman oleskelulupaa maahan tullut ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa edellyttäisi viisumia tai oleskelulu-

paa, mutta joka ei ole sitä hakenut tai jolle ei ole sitä myönnetty.

149 §

Maasta karkottamisen perusteet

Maasta voidaan karkottaa oleskeluluvalla oleskellut ulkomaalainen:

- 1) joka oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa;
- 2) jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta, taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin;
- 3) joka on käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle; taikka
- 4) joka on ryhtynyt taikka jonka voidaan aikaisemman toimintansa perusteella tai muutoin perustellusta syystä epäillä ryhtyvän Suomessa kansallista turvallisuutta tai Suomen suhteita vieraaseen valtioon vaarantavaan toimintaan.

Maasta voidaan 1 momentin 2 kohdassa säädetyllä perusteella karkottaa myös ulkomaalainen, joka on jätetty syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta rikoslain 3 luvun 4 §:n nojalla.

Pakolaisen saa karkottaa 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa. Pakolaista ei saa karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, johon nähden hän on edelleen kansainvälisen suojelun tarpeessa. Pakolaisen saa karkottaa vain valtioon, joka suostuu ottamaan hänet vastaan.

150 §

Maahantulokiellon määrääminen ja peruuttaminen

Ulkomaalaiselle voidaan käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä määrätä maahantulokiello.

Maahantulokiello määrätään enintään viiden vuoden määräajaksi tai toistaiseksi. Laadultaan törkeästä tai ammattimaisesta rikoksesta rangaistukseen tuomitulle ulkomaalaiselle maahantulokiello voidaan määrätä toistaiseksi.

Maahantulokielto määrätään kansallisenä, jos ulkomaalaisella on toisessa Schengen-valtiossa oleskelulupa, jota ei peruuteta.

Maahantulokielto voidaan muuttuneiden olojen vuoksi tai tärkeän henkilökohtaisen syyn vuoksi peruuttaa.

Toimivaltaiset viranomaiset

151 §

Poliisi ja rajatarkastusviranomainen

Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen käännättämiseksi tai maasta karkottamiseksi, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä. Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää käännättämisestä kolmen kuukauden kuluessa ulkomaalaisen maahantulosta. Tätä myöhemmin poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on tehtävä Ulkomaalaisvirastolle esitys ulkomaalaisen käännättämiseksi tai maasta karkottamiseksi, jollei Ulkomaalaisvirasto ole jo ryhtynyt toimenpiteisiin ulkomaalaisen maasta poistamiseksi.

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi määrätä ulkomaalaiselle maahantulokiellon enintään kahdeksi vuodeksi käännättäessään hänet 148 §:n 1 momentin 5—8 kohdassa säädetyllä perusteella.

Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen on tehtävä Ulkomaalaisvirastolle esitys ulkomaalaisen käännättämiseksi, jos sillä itsellään ei ole toimivaltaa käännättämiseen tai jos se arvioi, että ulkomaalaiselle tulisi määrätä maahantulokielto kahta vuotta pidemmäksi ajaksi. Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi tehdä Ulkomaalaisvirastolle esityksen ulkomaalaisen käännättämiseksi myös, jos asialla on merkitystä 148 §:n soveltamisen kannalta muissa samankaltaisissa tapauksissa.

152 §

Ulkomaalaisvirasto

Ulkomaalaisvirasto päättää käännättämisestä kihlakunnan poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka omasta aloitteestaan.

Ulkomaalaisvirasto päättää aina käännättämisestä, jos ulkomaalaisen maahantulosta on kulu-
nut yli kolme kuukautta taikka jos ulkomaalainen on hakenut oleskelulupaa kansainvälisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella.

Ulkomaalaisvirasto päättää maasta karkottamisesta kihlakunnan poliisilaitoksen tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka omasta aloitteestaan.

Ulkomaalaisvirasto voi määrätä ulkomaalaiselle maahantulokiellon määräajaksi tai toistaiseksi. Ulkomaalaisvirasto päättää maahantulokiellon peruuttamisesta.

10 luku

Euroopan unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskelu

153 §

Luvun soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan unionin kansalaiseen ja häneen rinnastettavaan sekä näiden perheenjäseniin ja muihin omaisiin. Unionin kansalaiseen rinnastetaan Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalainen.

154 §

Unionin kansalaisen perheenjäsen

Unionin kansalaisen perheenjäseniä ovat hänen:

- 1) aviopuolisonsa;
- 2) lapsensa, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia;
- 3) huollettavat vanhempansa;
- 4) aviopuolisonsa lapset, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia;

5) aviopuolisonsa huollettavat vanhemmat.

Jos Suomessa asuva unionin kansalainen on alaikäinen lapsi, hänen huoltajansa on perheenjäsen.

Tätä lakia sovellettaessa samaa sukupuolta olevat, joiden parisuhde on rekisteröity, rinnastetaan aviopuolisoihin. Aviopuolisoihin rinnastetaan myös jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät henkilöt sukupuolestaan riippumatta.

155 §

Unionin kansalaisen maahantulo ja oleskelu

Unionin kansalaisen maahantulon ja oleskelun edellytyksenä on, että hänellä on voimassa oleva henkilötodistus tai passi. Hänen perheenjäseneltään ja muulta omaiseltaan, joka ei ole unionin kansalainen, voidaan vaatia viisumi, jos omainen on sellaisen valtion kansalainen, jolta neuvoston asetuksella vaaditaan viisumi.

156 §

Yleinen järjestys ja turvallisuus sekä kansanterveys

Sen lisäksi, mitä 155 §:ssä säädetään, unionin kansalaisen maahantulon ja maassa oleskelun edellytyksenä on, että hänen taikka hänen perheenjäsenensä tai muun omaisensa ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Maahantulon estämisen tai maasta poistamisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi tulee perustua ulkomaalaisen omaan käyttäytymiseen, eikä perusteena voida pitää pelkästään aikaisempia rikostuomioita.

157 §

Pohjoismaan kansalaisen maahantulo ja oleskelu

Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisella on oikeus saapua maahan ilman passia suoraan näistä valtioista ja oleskella Suomessa

rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan ja ilman pysyvää oleskelulupakorttia.

Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisen on luotettavalla tavalla kyettävä osoittamaan henkilöllisyytensä ja kansalaisuutensa.

Muussa kuin lyhytaikaisessa tarkoituksessa maahan tulevan Pohjoismaan kansalaisen on rekisteröitävä oleskelunsa yhteispohjoismaisen muuttokirjan perusteella kotikunta-asetuksen (351/1994) 3 §:ssä säädetyllä tavalla.

158 §

Unionin kansalaisen lyhytaikainen oleskelu

Unionin kansalainen saa oleskella Suomessa rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan enintään kolme kuukautta. Työnhakijana oleva unionin kansalainen saa oleskella Suomessa tämän jälkeenkin kohtuullisen ajan rekisteröimättä oleskeluoikeuttaan, jos hän edelleen hakee työtä ja jos hänellä on tosiasialliset mahdollisuudet saada työtä.

159 §

Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Unionin kansalaisen tulee rekisteröidä oleskeluoikeutensa viimeistään silloin, kun hänen oikeutensa oleskella Suomessa 158 §:n perusteella päättyy. Oleskeluoikeuden rekisteröinnin edellytyksenä on, että unionin kansalainen täyttää 155 ja 156 §:ssä säädetyt edellytykset sekä että:

1) hän harjoittaa taloudellista toimintaa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) hänellä on riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus, jotta hän ei oleskeluaikanaan joudu Suomessa turvautumaan toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai muihin siihen rinnastettaviin etuuksiin; taikka

3) hänet on hyväksytty Suomessa olevan opilaitoksen opiskelijaksi ja hänellä on riittävät

varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus.

Unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskeluoikeus rekisteröidään, jos myös perheenjäsen on unionin kansalainen.

Unionin kansalaisen muun omaisen oleskeluoikeus rekisteröidään, jos myös muu omainen on unionin kansalainen ja jos oleskeluoikeuden rekisteröinnin epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta omaisesta.

Edellä 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua unionin kansalaisen perheenjäsenen ja muun omaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnin edellytyksenä on, että omaisella on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus. Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenen oleskeluoikeus rekisteröidään kuitenkin, vaikka hänen toimeentulonsa ei olisi turvattu. Pohjoismaan kansalaisen muun omaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnin edellytyksenä on, että hänellä on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus.

160 §

Työkyvyttömyyden ja työttömyyden vaikutus unionin kansalaisen rekisteröityyn oleskeluoikeuteen

Edellä 159 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa unionin kansalaisen rekisteröity oleskeluoikeus säilyy, vaikka hän on lopettanut toimintansa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, jos hän on joutunut tilapäisesti työkyvyttömäksi sairauden tai tapaturman takia taikka joutunut työttömäksi itsestään riippumattomasta syystä.

Rekisteröity oleskeluoikeus säilyy kaksi vuotta, jos työttömyys jatkuu ja se johtuu unionin kansalaisesta itsestään riippumattomasta syystä.

161 §

Perheenjäsenen ja muun omaisen oleskelulupakortti

Unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka ei ole unionin kansalainen, myönnetään hakemuksesta perheenjäsenen oleskelulupakortti, jos perheenkokoaja täyttää 155 ja 156 §:ssä sekä 157 §:n 3 momentissa tai 159 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset.

Unionin kansalaisen muulle omaiselle, joka ei ole unionin kansalainen, myönnetään hakemuksesta muun omaisen oleskelulupakortti, jos perheenkokoaja täyttää 155 ja 156 §:ssä sekä 157 §:n 3 momentissa tai 159 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset ja jos oleskeluoikeuden epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen perheenkokoajasta.

Edellä 159 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitettua unionin kansalaisen perheenjäseneltä ja muulta omaiselta edellytetään, että hänellä on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus. Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenen oleskelulupakortti myönnetään, vaikka hänen toimeentulonsa ei olisi turvattu. Pohjoismaan kansalaisen muun omaisen oleskelulupakortin myöntämisen edellytyksenä on, että hänellä on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus.

Unionin kansalaisen perheenjäsenelle ja muulle omaiselle myönnetään oleskelulupakortti viideksi vuodeksi, jollei oleskeluoikeutta haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jos oleskelun kuitenkin arvioidaan kestävän yhtä vuotta lyhyemmän ajan, oleskelulupakortti voidaan myöntää oleskelun arvioiduksi kestoksi.

162 §

Pysyvä oleskelulupakortti

Unionin kansalaiselle taikka hänen perheenjäsenelleen tai muulle omaiselleen myönnetään hakemuksesta pysyvä oleskelulupakortti, kun

hän on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti neljän vuoden ajan. Asumista pidetään yhtäjaksoisena, jos hakija on oleskellut Suomessa vähintään puolet neljän vuoden ajasta.

Opiskelutarkoituksessa Suomessa oleskelevalle ei myönnetä pysyvää oleskelulupakorttia.

163 §

Poikkeukset pysyvän oleskelulupakortin saamisen edellytyksistä

Edellä 162 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa unionin kansalaiselle myönnetään hakemuksesta pysyvä oleskeluoikeus ja sitä osoittava pysyvä oleskelulupakortti, ennen kuin neljän vuoden yhtäjaksoinen asuminen on täyttynyt, jos palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja:

1) päättäessään työskentelynsä on saavuttanut vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja on työskennellyt tai harjoittanut toimintaansa Suomessa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään kolme vuotta;

2) on päättänyt työskentelynsä pysyvän työkyvyttömyyden takia asuttuaan Suomessa yhtäjaksoisesti kaksi vuotta; taikka

3) työskenneltään ja asuttuaan Suomessa yhtäjaksoisesti kolme vuotta on siirtynyt työskentelemään toisen EU:n jäsenvaltion alueelle asuen edelleen Suomessa ja säännönmukaisesti palaa Suomeen päivittäin tai vähintään kerran viikossa.

Jos edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu työkyvyttömyys johtuu työtapaturmasta tai ammattitaudista, joka oikeuttaa unionin kansalaisen Suomessa lakisääteiseen eläkkeeseen, asumisen pituudella ei ole merkitystä oleskelulupakorttia myönnettäessä.

Pysyvän oleskelulupakortin saamiseksi 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla hyväksi luetaan myös ne työssäolojaksot, jotka ovat täyttyneet toisen jäsenvaltion alueella. Omasta tahdosta riippumattomat työttömyysjaksot, jotka työvoimatoimisto on kirjannut, tai ammatinharjoitta-

misen katkaisseet jaksot, jotka ovat aiheutuneet hakijasta riippumattomista syistä, sekä sairaudesta tai tapaturmasta johtuvat poissaolojaksot katsotaan työssäolojaksoiksi.

Asianosaisella on oikeus jäädä pysyvästi maahan 1 momentin 1 ja 2 kohdan sekä 2 momentin perusteella kahden vuoden kuluessa oikeuden saamisesta. Tänä ajanjaksona henkilö voi poistua maasta menettämättä oikeuttaan pysyvään maassa oleskeluun.

Asumisen ja työnteon kestolle 1 momentin 1 kohdassa ja asumisen kestolle 1 momentin 2 kohdassa säädettyjä edellytyksiä ei sovelleta, jos hakijan aviopuoliso on Suomen kansalainen tai on menettänyt Suomen kansalaisuuden sen seurauksena, että hän on solminut avioliiton hakijan kanssa.

Pysyvän oleskeluoikeuden 1 tai 2 momentin nojalla saaneen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan perheenjäsenillä on pysyvä oleskeluoikeus Suomessa.

Jos työntekijä tai ammatinharjoittaja kuolee ollessaan työelämässä, ennen kuin hän on saanut 1 tai 2 momenttiin perustuvan pysyvän oleskeluoikeuden, hänen Suomessa oleskelevilla perheenjäsenillään on oikeus jäädä pysyvästi Suomeen, jos:

1) työntekijä tai ammatinharjoittaja on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti kahden vuoden ajan ennen kuolemaansa;

2) työntekijän tai ammatinharjoittajan kuolema aiheutui työtapaturmasta tai ammattitaudista; taikka

3) kuolleen työntekijän tai ammatinharjoittajan aviopuoliso on menettänyt Suomen kansalaisuuden sen seurauksena, että hän on solminut avioliiton työntekijän tai ammatinharjoittajan kanssa.

164 §

Työnteko

Sillä, jolla on tämän luvun mukainen oleskeluoikeus, on rajoittamaton oikeus tehdä ansio-työtä ilman työntekijän oleskelulupaa.

165 §

Oleskeluoikeuden rekisteröinnin ja oleskelulupakortin peruuttaminen

Oleskeluoikeuden rekisteröinti ja määräaikainen oleskelulupakortti peruutetaan, jos:

1) se, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupakortti, on muuttanut pysyvästi pois Suomesta;

2) se, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupakortti, on pysyvässä tarkoituksessa oleskellut yhtäjaksoisesti kaksi vuotta Suomen ulkopuolella;

3) edellytyksiä, joiden perusteella oleskeluoikeus on rekisteröity tai määräaikainen oleskelulupakortti on myönnetty ei enää ole; taikka

4) sen, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupakortti, katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Pysyvä oleskelulupakortti peruutetaan 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa taikka jos hakija on pysyvää oleskelulupakorttia hakiessaan tietoisesti antanut päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja tai salannut seikan, joka olisi vaikuttanut päätöksen sisältöön.

Suomesta muuttanut voi tehdä kahden vuoden kuluessa maastamuutosta hakemuksen siitä, että oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai oleskelulupakorttia ei peruuteta. Jos hakemukseen suositetaan, päätöksestä tulee ilmetä aika, jonka kuluessa peruuttamiseen ei ryhdytä.

166 §

Oleskeluoikeuden rekisteröinnin ja oleskelulupakortin raukeaminen

Oleskeluoikeuden rekisteröinti tai oleskelulupakortti raukeaa, jos se, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty määräaikainen oleskelulupakortti, karkotetaan maasta tai hän saa Suomen kansalaisuuden.

167 §

Unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä sekä muun omaisensa käännättämisen perusteet

Unionin kansalainen taikka hänen perheenjäsenensä tai muu omaisensa voidaan käännättää, jos hänen oleskeluoikeuttaan ei ole rekisteröity tai hänelle ei ole myönnetty oleskelulupakorttia sekä jos:

1) hän ei täytä 155 ja 156 §:ssä säädettyjä maahantulon edellytyksiä;

2) hän on pian maahantulon jälkeen joutunut turvautumaan toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai muihin siihen rinnastettaviin etuuksiin häneltä edellytettävien riittävien varojen puuttumisen takia; taikka

3) hänen Suomessa oleskelunsa jatkaminen edellyttäisi oleskeluoikeuden rekisteröimistä tai oleskelulupakortin myöntämistä, mutta hän ei täytä oleskeluoikeuden rekisteröimisen tai oleskelulupakortin myöntämisen edellytyksiä.

168 §

Unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä sekä muun omaisensa maasta karkottamisen perusteet

Unionin kansalainen, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai joka on saanut pysyvän oleskelulupakortin, voidaan karkottaa maasta, jos hänen oleskeluoikeutensa rekisteröinti tai pysyvä oleskelulupakorttinsa on peruutettu taikka hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Unionin kansalaisen perheenjäsen tai muu omainen, jolle on myönnetty perheenjäsenen oleskelulupakortti tai muun omaisen oleskelulupakortti tai pysyvä oleskelulupakortti, voidaan karkottaa maasta, jos hänelle ei ole myönnetty uutta oleskelulupakorttia, hänen oleskelulupakorttinsa on peruutettu taikka hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

169 §

Pohjoismaan kansalaisen käännättämisen ja maasta karkottamisen perusteet

Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen, jonka muutttoa Suomeen ei ole yhteispohjoismaisen muuttokirjan perusteella rekisteröity, voidaan käännättää, jos hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalainen, jonka muutto Suomeen on rekisteröity yhteispohjoismaisen muuttokirjan perusteella, voidaan karkottaa maasta, jos hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä.

170 §

Maahantulokiellon määrääminen ja peruuttaminen

Jos unionin kansalaisen, hänen perheenjäsenensä tai muun omaisen maasta poistaminen perustuu siihen, että hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai kansanterveyttä, hänelle voidaan käännättämistä tai maasta karkottamista koskevassa päätöksessä määrätä enintään 15 vuoden pituinen maahantulokielto.

Maahantulokielto voidaan muuttuneiden olojen vuoksi tai tärkeän henkilökohtaisen syyn vuoksi hakemuksesta peruuttaa kokonaan tai osittain.

171 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Kihlakunnan poliisilaitos rekisteröi oleskeluoikeuden ulkomaalaisrekisteriin sekä myöntää määräaikaisen ja pysyvän oleskelulupakortin.

Kihlakunnan poliisilaitos peruuttaa rekisteröidyn oleskeluoikeuden sekä määräaikaisen ja pysyvän oleskelulupakortin.

Ulkomaalaisvirasto päättää maahantulokielon määräämisestä 170 §:n perusteella.

Viranomaisten toimivaltaa maasta poistamista koskevassa päätöksenteossa koskee, mitä 151 ja 152 §:ssä säädetään.

172 §

Unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä sekä muun omaisensa maasta poistamisen täytäntöönpano

Käännättämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää, jos joku käännytetään 167 §:n 1 kohdan tai 169 §:n 1 momentin perusteella ja jos asia on perustellusti kiireellinen.

Jos joku käännytetään 167 §:n 2 tai 3 kohdan perusteella, käännättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun päätös on annettu käännetyille tiedoksi. Jos 167 §:n 3 kohdan perusteella tehty päätös perustuu siihen, että sen, jota päätös koskee, katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, ja asia on perustellusti kiireellinen, päätös voidaan heti panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

Jos joku karkotetaan maasta 168 §:n tai 169 §:n 2 momentin perusteella, karkottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Käännättämistä tai maasta karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanoon käännetytyn tai maasta karkotetun suostumuksella ennen kuin päätös on saanut lainvoiman, sovelletaan 202 §:ää.

Käännättämistä tai maasta karkottamista koskevan päätöksen tiedoksiannossa on ilmoitettava aika, jonka kuluessa käännetytyn tai maasta karkotetun on poistuttava maasta. Tänä aikana päätöstä ei voida panna täytäntöön viranomais-toimin.

11 luku

Liikenteenharjoittajan velvollisuudet ja seuraamusmaksu

173 §

Liikenteenharjoittajan tarkastusvelvollisuus

Liikenteenharjoittajan on varmistettava, että sen Suomeen ilma-, maa-, rauta- tai vesiteitse Schengen-alueen ulkopuolelta kuljettamalla ulkomaalaisella, joka ei ole unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, on maahantuloon vaadittava matkustusasiakirja sekä vaadittava viisumi tai oleskelulupa.

174 §

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuus

Maahan saapuvan ja maasta lähtevän ajoneuvon kuljettajan on toimitettava maahantulo- tai maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle tiedot ajoneuvossa olevista henkilöistä. Aluksen tai ilma-aluksen päällikön sekä junan tai muun liikennevälineen omistajan tai haltijan taikka tämän edustajan on annettava maahantulo- tai maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle matkustaja- ja miehistöluettelo taikka muutoin tiedot liikennevälineen henkilökunnasta, matkustajista ja muista liikennevälineessä olevista henkilöistä. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Matkustaja- ja miehistöluettelosta tulee käydä ilmi jokaisen siihen merkityn henkilön sukunimi, syntymäaika, sukupuoli ja kansallisuus sekä liikennevälineen kansallisuus- ja rekisteritieto sekä saapumis- ja lähtöpaikka.

Ajoneuvon kuljettaja, aluksen tai ilma-aluksen päällikkö sekä muussa liikennevälineessä oleva liikenteenharjoittajan edustaja on velvollinen valvomaan, ettei kukaan, jolla ei ole siihen oikeutta, pääse maahan ilman rajatarkastusviranomaisen suostumusta. Aluksen päällikön on annettava rajatarkastusviranomaiselle ennakkoon tieto aluksessa havaitusta salamatkustajasta.

175 §

Takaisinkuljetusvelvollisuus

Jos ulkomaalainen käännytetään, ulkomaalaisen Suomeen kuljettanut liikenteenharjoittaja on velvollinen kuljettamaan hänet:

1) maahan, josta hänet on otettu kuljetettavaksi;

2) maahan, joka on myöntänyt ulkomaalaiselle hänen matkalla käyttämänsä matkustusasiakirjan; taikka

3) mihin tahansa maahan, jonne hänen pääsynsä on taattu.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee liikenteenharjoittajaa myös, jos Suomen alueen kautta kulkevalta kolmannen maan kansalaiselta evätään maahanpääsy sekä jos:

1) toinen liikenteenharjoittaja, jonka oli tarkoitus kuljettaa ulkomaalainen määrämaahan, kieltäytyy ottamasta häntä kuljetettavakseen; taikka

2) määrämään viranomaiset ovat käännöttäneet ulkomaalaisen ja hänet on lähetetty takaisin Suomeen.

Jos rajatarkastusviranomainen on sallinut ulkomaalaisen maahantulon, liikenteenharjoittajalla ei ole 1 momentissa säädettyä velvollisuutta, ellei ulkomaalainen ole rajalla hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa suojelun tarpeen tai tilapäisen suojelun perusteella.

176 §

Takaisin kuljettamisen kustannukset

Jollei käännytetyllä ulkomaalaisella ole varoja paluumatkaa varten, liikenteenharjoittaja on omalla kustannuksellaan velvollinen järjestämään hänen kuljetuksensa. Jos välitön kuljetus ei ole mahdollinen, liikenteenharjoittaja vastaa paluukustannusten lisäksi ulkomaalaisen oleskelukustannuksista.

Jos ulkomaalainen on jäänyt maahan kuljetusvälineestä ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa, viisumia, oleskelulupaa tai maassa oleskeluun riittäviä varoja, liikenteenharjoittaja on velvollinen korvaamaan ne kustannukset, joita val-

tiolle aiheutuu ulkomaalaisen maassa oleskelusta ja käännättämisestä. Jos ulkomaalainen on jäänyt maahan aluksesta, aluksen päällikkö sekä laivanisäntä ja hänen käyttämänsä laivanselvitysliike ovat yhteisvastuullisesti korvausvelvollisia.

177 §

Saattajat

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi pannaan ulkomaalaisen maasta poistamista täytäntöön asettaa tarvittavan määrän saattajia, jos liikennevälineen turvallisuus tai maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpano sitä edellyttää. Saattaja voidaan asettaa myös, jos ulkomaalainen poistuu maasta vapaaehtoisesti ilman päätöstä maasta poistamisesta. Ulkomaalaisen kuljetuksesta vastaava liikenteenharjoittaja voi esittää pyynnön saattajan asettamiseksi.

Viranomaisen päätökseen saattajan asettamisesta ei saa hakea erikseen muutosta valittamalla.

178 §

Saattajan kustannukset

Jos ulkomaalainen käännytetään rajalla ja se johtuu vaadittavan matkustusasiakirjan, viisumin, oleskeluluvan tai maassa oleskeluun riittävien varojen puutteesta ja ulkomaalainen tarvitsee saattajan, liikenteenharjoittaja on velvollinen maksamaan myös saattajan mukanaolosta aiheutuvat kustannukset. Liikenteenharjoittajalla ei ole oikeutta saada valtiolta korvausta kuljetuksesta aiheutuneista kustannuksista.

Edellä 1 momentissa liikenteenharjoittajalle säädettyä velvollisuutta maksaa saattajan mukanaolosta aiheutuvat kustannukset sovelletaan myös, jos ulkomaalainen on hakenut turvapaikkaa rajalla ja päätös käännättämisestä tehdään kolmen kuukauden kuluessa maahantulosta.

Jos viranomainen ilman liikenteenharjoittajan pyyntöä saattaa ulkomaalaisen muussa kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa,

poliisi tai rajatarkastusviranomainen vastaa saattajan kustannuksista.

179 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu

Liikenteenharjoittajalle, joka rikkoo 173 §:ää, määrätään seuraamusmaksu (*liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu*). Maksun suuruus on 3 000 euroa kuljetettua henkilöä kohden.

Maksua ei määrätä, jos:

1) liikenteenharjoittaja osoittaa noudatta-neensa velvollisuuttaan varmistaa, että ulkomaalaisella on kuljetettavaksi otettaessa ollut vaadittava matkustusasiakirja sekä vaadittava viisumi tai oleskelulupa;

2) vaadittava matkustusasiakirja taikka viisumi tai oleskelulupa on osoittautunut väärennetyksi ja väärennös ei ole ollut selvästi havaittavissa;

3) henkilön kuljettaminen ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa taikka viisumia tai oleskelulupaa on tapahtunut kaikki olot huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta, taikka

4) maksun määrääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen muutoin kohtuutonta.

180 §

Liikenteenharjoittajan kuuleminen

Liikenteenharjoittajalle tai hänen edustajalleen on ennen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määräämistä varattava kirjallisesti tilaisuus antaa selityksensä määrääjässä, joka ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi.

181 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrääminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää rajatarkastuksen yhteydessä sen rajavartioston tai merivartioston komentaja, apulaiskomentaja taikka raja- tai meritoimiston päällikkö,

jonka toimialueella 173 §:n rikkominen on havaittu. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut poliisi, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää kihlakunnan poliisilaitoksen päällystään kuuluva virkamies. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut tulliviranomaisen, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää tullipiirin päällikkö tai tullipiirin valvontayksikön päällikkö.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Maksu määrätään päätöksessä. Lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

1) ulkomaalainen saa jäädä maahan sillä perusteella, että hänelle myönnetään oleskelulupa pakolaisuuden, suojelun tarpeen tai tilapäisen suojelun perusteella; taikka

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangaistukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla laittoman maahantulon järjestämisestä.

183 §

Maksuaika

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu on maksettava yhden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Maksettavaksi erääntyneelle seuraamusmaksulle, jota ei ole suoritettu viimeistään eräpäivänä, peritään viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

184 §

Täytäntöönpano

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii oikeusrekisterikeskus.

Oikeusrekisterikeskukselle on ilmoitettava viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksestä, jolla seuraamusmaksua on alennettu tai maksu on poistettu.

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava perusteettomasti maksettu seuraamusmaksu.

12 luku

Rangaistussäännökset

185 §

Ulkomaalaisrikkomus

Ulkomaalainen, joka

1) tahallaan oleskelee maassa ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa, viisumia tai oleskelulupaa,

2) tahallaan oikeudetta tekee ansiotyötä tai harjoittaa elinkeinoa, taikka

3) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta 118 §:n nojalla määrätyn ilmoittautumisvelvollisuuden, 119 §:n nojalla määrätyn muun velvollisuuden tai 130 §:n nojalla annetun kutsun saapua antamaan tietoja oleskelustaan,

on tuomittava *ulkomaalaisrikkomuksesta* sakkoon.

Ulkomaalaisrikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 174 tai 175 §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

186 §

Työnantajan ulkomaalaisrikkomus

Työnantaja tai tämän edustaja, joka

1) tahallaan tai huolimattomuudesta pitää palveluksessaan ulkomaalaisen, jolla ei ole oikeut-ta ansiotyön tekemiseen,

2) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antaa viranomaiselle virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja ulkomaalaisen työnteon ehdoista taikka työtehtävistä ja niiden asettamista vaatimuksista, taikka

3) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 73 §:n 3 momentissa säädetyn velvollisuuden,

on tuomittava *työnantajan ulkomaalaisrikkomuksesta* sakkoon, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Rangaistusvastuu työnantajan ja toimeksiantajan kesken määräytyy 74 §:n mukaan. Rangaistusvastuun kohdentumisesta työnantajan ja tämän edustajan kesken säädetään rikoslain 47 luvun 7 §:ssä.

187 §

Työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä pidättäytyminen

Työvoimatoimisto voi tehdä päätöksen, että pidättäydytään työntekijän oleskelulupien myöntämisestä sellaisen työnantajan tai toimeksiantajan palvelukseen, joka itse tai edustajansa välityksellä on antanut viranomaiselle 186 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja. Päätös pidättäytymisestä tehdään määräajaksi tai toistaiseksi. Päätöstä ei voida tehdä, jos teosta on tuomittu rangaistus.

188 §

Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö

Rangaistus luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä säädetään rikoslain 47 luvun 6 a §:ssä.

189 §

Laittoman maahantulon järjestäminen

Rangaistus laittoman maahantulon järjestämisestä säädetään rikoslain 17 luvun 8 §:ssä.

13 luku

Oikeusturva

190 §

Valitus

Tässä laissa tarkoitettuun Ulkomaalaisviraston, poliisin, rajatarkastusviranomaisen ja työvoimatoimiston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

191 §

Valituskiellot

Seuraaviin tämän lain nojalla tehtyihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla:

1) viisumin myöntämisestä, viisumin voimassaoloajan tai viisumiin merkittyjen oleskelupäivien muuttamista, viisumin peruuttamista taikka viisumipäätöksen perustelujen ilmoittamista koskeva päätös;

2) ulkoasiainministeriön päätös oleskeluluvan myöntämisestä Suomessa olevan ulkomaan edustuston henkilökuntaan kuuluvalla tai hänen perheenjäsenellään taikka päätös hänelle myönnetyn oleskeluluvan peruuttamisesta;

3) päätös oleskeluluvan myöntämisestä pakolaiskiintiössä Suomeen otettavalle ulkomaalaiselle;

4) päätös oleskeluluvan myöntämisestä muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

5) päätös oleskeluluvan myöntämisestä tilapäisen suojelun perusteella turvapaikkahakemuksen käsittelyn ollessa kesken;

6) päätös 12 §:n 2 momentissa tarkoitettun rajanylitysluvan myöntämisestä;

7) päätös, jossa turvapaikkahakemuksen käsittelyn on todettu raukeavan 111 §:n 2 momentin nojalla;

8) päätös, jossa asian on todettu raukeavan sen johdosta, että hakija on peruuttanut hakemuksensa tai todennäköisesti muuttanut pois Suomesta;

9) työvoimatoimiston 78 §:n nojalla antama ennakkotieto.

Tuomioistuin voi maasta poistamisesta tehtyä valitusta käsitellessään 1 kohdan estämättä ottaa käsiteltäväkseen pääasiaan liitännäisenä kysymyksenä valituksenalaiseen päätökseen sisältyvän viisumia koskevan ratkaisun.

192 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus

Toimivaltainen käsittelemään 190 §:ssä tarkoitetun valituksen on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä päätöksen tehneen viranomaisen toimialue on tai toimipaikka sijaitsee. Jos päätöksen tehneen viranomaisen toimialue käsittää koko maan, toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiiriin alueella asianosainen asuu.

Perhesiteen perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiiriin alueella valittajana oleva perheenjäsen tai asiassa muutoin kuultava perheenjäsen asuu. Jos tällaisia perheenjäseniä asuu Suomessa eri tuomiopiireissä, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

Työntekijän ja elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiiriin alueella hakija asuu. Jollei hakija asu Suomessa, elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa koskevassa asiassa toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja työntekijän oleskelulupaa koskevassa asiassa hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirissä hakemuksessa tarkoitettun työnantajan toimipaikka sijaitsee.

Helsingin hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään ulkomailla asuvan henkilön valituksen, jollei asiaan 2 tai 3 momentissa tarkoitettuihin tavoin liity Suomessa asuvaa henkilöä tai työnantajaa.

193 §

Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen

Ulkomaalaisviraston päätöksestä valitetaan Helsingin hallinto-oikeuteen, jos päätös koskee:

1) hakemusta turvapaikan tai suojelun tarpeen perusteella myönnettävän oleskeluluvan saamiseksi;

2) tilapäisen suojelun saamiseksi tehdyn hakemuksen hylkäämistä;

3) maasta poistamista, maahantulokiellon määräämistä tai Suomessa myönnetyn matkustusasiakirjan peruuttamista ja päätös liittyy turvapaikkamenettelyssä tai tilapäistä suojelua koskevassa menettelyssä tehtyyn hylkäävään päätökseen;

4) pakolaisaseman lakkauttamista ja siihen liittyvää pakolaisen matkustusasiakirjan peruuttamista;

5) pakolaisaseman peruuttamista ja siihen liittyvää pakolaisen matkustusasiakirjan peruuttamista.

Helsingin hallinto-oikeus voi käsitellä 103 §:ssä tarkoitettua asiaa koskevan valituksen yhden tuomarin kokoonpanossa.

194 §

Työnantajan valitusoikeus

Työnantajalla on oikeus valittaa työntekijän oleskelulupaa koskevasta päätöksestä siltä osin kuin kyse on 75 §:n 1 kohdan mukaisista edellytyksistä, jotka työvoimaviranomainen ratkaisee.

195 §

Ulkomaalaisviraston valitusoikeus

Ulkomaalaisvirastolla on oikeus valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla Ulkomaalaisviraston päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

196 §

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Lupa voidaan myöntää, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tai jos luvan myöntämiseen on muu painava syy.

197 §

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava päätöksen tehneelle viranomaiselle, jonka on toimitettava oma lausuntonsa ja asian ratkaisemisen perusteena olleet asiakirjat viipymättä hallinto-oikeudelle.

Turvapaikka-asioissa valituskirjelmän saa toimittaa myös Helsingin hallinto-oikeudelle taikka poliisille. Ulkomaalaisviraston on välittömästi valituksesta tiedon saatuaan toimitettava päätöksensä perusteena olevat asiakirjat hallinto-oikeuden käyttöön.

Ulkomailla valituskirjelmän saa toimittaa Suomen edustustolle. Säilöön otettu saa toimittaa valituskirjelmänsä säilöönottotilasta vastaavalle. Valituskirjelmän vastaanottaneen on huolehdittava siitä, että valituskirjelmä toimitetaan viipymättä päätöksen tehneelle viranomaiselle. Hallinto-oikeudelle on samalla ilmoitettava tehdystä valituksesta.

198 §

Valituskirjelmä valituslupa-asiassa

Haettaessa valituslupaa valituskirjelmä on toimitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Valituskirjelmä voidaan toimittaa Suomen edustustolle, jos valittaja ei enää oleskele Suomessa. Säilöön otettu saa toimittaa valituskirjel-

mänsä säilöönottotilasta vastaavalle. Valituskirjelmän vastaanottaneen on viipymättä toimitettava valituskirjelmä korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

199 §

Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen ratkaiseminen

Hallinto-oikeus voi ratkaista täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevan hakemuksen yhden tuomarin kokoonpanossa esittelystä. Päätös voidaan tehdä ilman viranomaisen toimittamia asiakirjoja, jos asian ratkaisemiseksi tarpeelliset seikat käyvät ilmi valituskirjelmästä tai muutoin.

Hallinto-oikeuden päätökseen täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevassa asiassa ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Korkein hallinto-oikeus voi samoin ratkaista täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskevan hakemuksen yhden jäsenen kokoonpanossa esittelystä. Hakemus voidaan 1 momentissa säädetyin edellytyksin ratkaista ilman asiassa kertyneitä asiakirjoja.

200 §

Täytäntöönpanokelpoisuus

Tässä laissa tarkoitettua päätöstä maasta poistamisesta ei saa panna täytäntöön ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei tässä laissa toisin säädetä. Valitusluvan hakeminen korkeimmalta hallinto-oikeudelta ei estä päätöksen täytäntöönpanoa, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Lainvoimaista päätöstä tai päätöstä, joka tämän lain mukaan on muutoin pantavissa täytäntöön, ei kuitenkaan saa panna täytäntöön, jos on syytä epäillä, että ulkomaalaisen palauttaminen alkuperämaahan tai muuhun maahan saattaa hänet 147 §:ssä tarkoitettuun vaaraan.

201 §

Käännättämispäätösten täytäntöönpano

Päätös käännättämisestä voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Ulkomaalaisviraston päätöstä käännättämisestä, kun ulkomaalainen on hakenut oleskelulupaa kansainvälisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella, ei kuitenkaan saa panna täytäntöön ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei 2 tai 3 momentissa toisin säädetä.

Jos päätös käännättämisestä on tehty 103 §:n 1 momentin 2 kohdan tai pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla, päätös voidaan panna täytäntöön sen jälkeen, kun se on annettu hakijalle tiedoksi, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

Päätös, joka on tehty turvallisesta turvapaikkamaasta tulleen ulkomaalaisen käännättämisestä 103 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, turvallisesta alkuperämaasta tulleen ulkomaalaisen käännättämisestä 103 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla tai sellaisen ulkomaalaisen käännättämisestä 103 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla, jonka hakemus on katsottu ilmeisen perusteettomaksi, voidaan panna täytäntöön aikaisintaan kahdeksantena päivänä sen jälkeen, kun päätös on annettu tiedoksi hakijalle, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Täytäntöönpanoa ennen on varmistauduttava siitä, että määräaikaan on sisältynyt vähintään viisi arkipäivää.

202 §

Suostumus täytäntöönpanoon

Käännättämistä ja maasta karkottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on saanut lainvoiman, jos käännätetty tai maasta karkotettu kahden esteettömän todistajan läsnä ollessa ilmoittaa suostuvansa päätöksen täytäntöönpanoon ja allekirjoittaa päätökseen tästä tehdyn merkinnän.

14 luku

Erinäiset säännökset

203 §

Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos ulkomaalainen ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi:

1) turvapaikkamenettelyssä käsiteltävässä asiassa;

2) käännättämistä tai maasta karkottamista koskevassa asiassa; taikka

3) asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta.

Viranomainen voi asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa.

Hallintotuomioistuimen velvollisuudesta huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä säädetään hallintolainkäyttölaissa.

Viranomaisen tai tuomioistuimen velvollisuus huolehtia kääntämisestä tai tulkitsemisesta ei koske aineistoa, joka ei vaikuta asian käsitteilyyn.

Asianosaisella on oikeus saada häntä koskevasta päätöksestä tieto äidinkielellään tai kielellä, jota hänen perustellusti voidaan olettaa ymmärtävän. Tieto päätöksestä annetaan tulkitsemalla tai kääntämällä.

204 §

Tiedoksiantotavat

Tämän lain nojalla tehtyjen päätösten tiedoksianto toimitetaan tavallisena tai todisteellisena tiedoksiantona taikka yleistiedoksiantona siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään. Viranomaisten päätösten tiedoksiantoon sovelletaan

muutoin hallintolakia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Hallintotuomioistuinten päätösten tiedoksiantoon sovelletaan hallintolainkäyttölain 55 §:ää, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Viranomaisten ja tuomioistuinten päätösten ja muiden asiakirjojen sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan sähköisestä asioinnista viranomais-toiminnassa annettua lakia (13/2003).

205 §

Tiedoksianto Suomessa

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Asian katsotaan kuitenkin tulleen Ulkomaalaisviraston tietoon kirjeen saapumispäivänä. Tavallista tiedoksiantoa saadaan käyttää päätöksissä, jotka ovat hakijalle myönteisiä.

Tiedoksianto on muutoin toimitettava postitse saantitodistusta vastaan. Päätös voidaan myös pyynnöstä luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle. Tiedoksiannosta on tällöin laadittava kirjallinen todistus, josta käyvät ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta.

Jos viranomaisella on syytä epäillä, että tiedoksianto voidaan toimittaa haastetiedoksiannona. Haastetiedoksiannosta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Haastetiedoksiannon toimittaa poliisi tai rajatarkastusviranomaisena. Kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa tiedoksianto on kuitenkin aina toimitettava haastetiedoksiannona.

Jos tiedoksiannon vastaanottaja piileskelee tai välttelee tiedoksisaantia taikka hänen olinpaikastaan ei muutoin ole tietoa, sovelletaan hallintolain 61 §:n säännöksiä sijaistiedoksiannosta.

206 §

Tiedoksianto ulkomailla

Tiedoksianto ulkomaille toimitetaan tämän lain tai asianomaisten vieraan valtion lainsäädännön mukaan, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista muuta johdu.

Tiedoksianto ulkomaille saadaan toimittaa lähettämällä päätös postitse ulkomaalaisen ilmoittamaan osoitteeseen. Tiedoksiantoon saadaan käyttää tavallista kirjettä, jos päätös on hakijalle myönteinen. Hakijan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Muutoin postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon on käytettävä kansainvälistä saantitodistusmenettelyä tai muuta vastaavaa todisteellista menettelyä, jota on mahdollista käyttää asianomaisessa valtiossa.

Jollei ulkomaalainen ole ilmoittanut osoitettua ulkomailla, tiedoksianto voidaan toimittaa lähettämällä päätös ulkoasiainministeriön välityksin Suomen edustustoon siinä valtiossa, jonka kansalainen ulkomaalainen on tai jossa hän oleskelee. Edustuston virkamiehen on laadittava kirjallinen todistus tiedoksiannosta, josta käyvät ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta. Jollei päätöstä voida luovuttaa ulkomaalaiselle tai hänen edustajalleen, päätöksen tiedoksiannon toimittamista jättämisestä on ilmoitettava päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Jos ulkomaille tarkoitettua tiedoksiantoa ei saada toimitetuksi, asiakirja annetaan tiedoksi Suomessa yleistiedoksiannolla siten kuin siitä säädetään hallintolain 62 §:ssä. Kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa yleistiedoksiantoa ei kuitenkaan käytetä.

207 §

Yhteystietojen ilmoittaminen

Se, jonka asiaa viranomaisella käsittelee, on velvollinen ilmoittamaan yhteystietonsa ja niiden muutokset.

208 §

Tiedottaminen vähemmistövaltuutetulle

Vähemmistövaltuutetun tietoon on saatettava tämän lain mukaiset päätökset, jotka koskevat oleskeluluvan myöntämistä kansainvälisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella taikka ulkomaalaisen käännättämistä tai maasta karkottamista. Vähemmistövaltuutetun tietoon on viipymättä saatettava myös ulkomaalaisen säilöön-ottoa koskevat päätökset. Vähemmistövaltuutetun pyynnöstä hänen tietoonsa on saatettava muutkin tämän lain mukaiset päätökset.

Vähemmistövaltuutetun tiedonsaantioikeudesta säädetään vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain (660/2001) 7 §:ssä.

209 §

Vähemmistövaltuutetun kuuleminen

Vähemmistövaltuutetulla on oikeus pyynnöstään tulla kuulluksi yksittäisessä asiassa, joka koskee turvapaikanhakijaa tai ulkomaalaisen maasta karkottamista. Asian ratkaiseva viranomainen voi tapauskohtaisesti asettaa vähemmistövaltuutetulle kohtuullisen määräajan lausunnon antamiselle.

210 §

Ulkomaalaisviraston oikeus ratkaista kihlakunnan poliisilaitoksen toimivaltaan kuuluva asia

Ulkomaalaisvirasto voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka tässä laissa säädetään kuuluvaksi kihlakunnan poliisilaitoksen ratkaistavaksi.

Kihlakunnan poliisilaitos voi saattaa toimivaltaansa kuuluvan asian Ulkomaalaisviraston ratkaistavaksi, jos asia on laadultaan sellainen, että sen selvittäminen ja ratkaiseminen edellyttää Ulkomaalaisviraston asiantuntemusta, taikka jos asialla on merkitystä lain soveltamisen kannalta muissa samankaltaisissa tapauksissa.

211 §

Ulkomaalaisten työntekijäin työsuhde- ja oleskelulupa-asioiden neuvottelukunta

Sisäasiainministeriössä on ulkomaisen työvoiman työsuhteiden ehtojen valvontaa varten ulkomaalaisten työntekijäin työsuhde- ja oleskelulupa-asioiden neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteiden ehtojen ja työntekijäin oleskelulupien valvontaa koskevissa asioissa edistää yhteistyötä ja tiedonkulkua viranomaisten välillä, seurata ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhde- ja lupavalvonnan kehitystä sekä antaa lausuntoja näistä asioista.

Sisäasiainministeriö nimittää neuvottelukunnan jäsenet. Neuvottelukunnassa tulee olla valvonnan kannalta tarpeellisten viranomaisten ja hallinnonalojen edustus. Neuvottelukunta toimii yhteistyössä keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan kokoonpanosta, tehtävistä, työskentelytavoista ja toimikaudesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

212 §

Valvonta

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat Ulkomaalaisvirasto, poliisi ja rajavartiolaitos.

Ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä koskevien säännösten noudattamista valvovat rajatarkastusviranomaiset.

213 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

15 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

214 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 22 päivänä helmikuuta 1991 annettu ulkomaalaislaki (378/1991) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

215 §

Siirtymäsäännökset

Ennen lain voimaantuloa vireille tullessiin asioihin sovelletaan lain voimaan tullessa voi-

massa olleita säännöksiä. Uutta käsittelyä varten palautettuihin asioihin sovelletaan kuitenkin tämän lain säännöksiä.

Lain voimaan tullessa vireillä oleva oleskelulupa-asia raukeaa, jos kysymys on tapauksesta, jossa tämän lain mukaan ei tarvita oleskelulupaa.

Edellä 13 §:ssä säädettyä edellytystä lapsen valokuvasta ulkomaalaisen passissa sovelletaan vain lain voimaantulon jälkeen myönnettyihin passeihin.

Edellä 56 §:ssä säädettyä pysyvän oleskeluluvan myöntämisen edellytystä 4 vuoden asumisajasta sovelletaan tämän lain voimaantulon jälkeen alkaneeseen jatkuvaluonteiseen oleskeluun. Jos jatkuvaluonteinen oleskelu on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Laki

rikoslain 47 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 § ja 6 a §, sellaisina kuin ne ovat, 3 § laissa 578/1995 ja 6 a § laissa 563/1998, sekä
lisätään 47 lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

47 luku

Työrikkoksista

3 §

Työsyryjintä

Työnantaja tai tämän edustaja, joka työpaikasta ilmoittaessaan, työntekijää valitessaan tai palvelussuhteen aikana ilman painavaa, hyväksyttävää syytä asettaa työnhakijan tai työntekijän epäedulliseen asemaan

1) rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, ihonvärin, kielen, sukupuolen,

iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka,

2) uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella,

on tuomittava *työsyryjinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

3 a §

Kiskonnantapainen työsyryjintä

Jos työsyryjinnässä asetetaan työnhakija tai työntekijä huomattavan epäedulliseen asemaan

käyttämällä hyväksi työnhakijan tai työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä, tekijä on, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava *kiskonnantapaisesta työsyryjinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

6 a §

Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö

Työnantaja tai tämän edustaja, joka ottaa palvelukseen tai pitää palveluksessa ulkomaalaisen, jolla ei ole työntekijän oleskelulupaa tai muuta työntekoon Suomessa oikeuttavaa lupaa,

on tuomittava *luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä tuomitaan myös urakan tai aliurakan antaja tai työn teettäjä taikka heidän edustajansa, joka laiminlyö varmistautua siitä, että sen ulkomaiselle yritykselle antamassa urakointi- tai aliurakointityössä taikka ulkomaisen yrityksen sen käyttöön asettamana vuokratyövoimana työskentelevillä ulkomaalaisilla työntekijöillä on työntekijän oleskelulupa tai muu työntekoon Suomessa oikeuttava lupa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Laki

työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa 16 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (131/1973) 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 1 momentti laissa 29/1987, sekä

lisätään 24 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 689/1995 ja 700/1997, uusi 3 ja 4 momentti, seuraavasti:

1 §

Tässä laissa säädetään työsuojeluviranomaisten valvontaan kuuluvien säännösten valvontamenettelystä sekä muutoksenhausta työsuojeluviranomaisten päätöksiin. Työsuojeluhallinnosta ja muista työsuojeluviranomaisten tehtävistä on säädetty erikseen.

4 §

Tarkastuksen tai tutkimuksen toimittajalla on oikeus:

2) puhutella 1 kohdassa tarkoitettussa paikassa työskentelevää henkilöä joko todistajan läsnä

ollessa tai kahden kesken ja saada häneltä tehtäväänsä varten tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja;

3) saada nähtäväkseen ne asiakirjat ja tiedot, joita työnantajan on pidettävä työsuojelua tai työnteko-oikeutta koskevien säännösten ja määräysten mukaan sekä saada niistä jäljennöksiä;

24 §

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske rikoslain 47 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttöä.

Työlupiin liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta ja työsuojeluviranomaisen kuulemisesta sää-

detään ulkomaalaislain (/) 86 §:n 2 ja 3 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Laki

työsopimuslain 13 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 13 luvun 11 §:n 2 momentti seuraavasti:

13 luku

Erinäisiä säännöksiä

11 §

Rangaistussäännökset

— — — — —
Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 2 luvun 17 §:n (kuittausoikeuden rajoitus), 6 luvun 7 §:n (työtodistus) taikka 13 luvun 2 (kokoontumis-

oikeus) tai 10 §:n (nähtävänäpito) säännöksiä taikka 2 luvun 16 §:n 2 momentin vastaisesti pyynnöstä huolimatta jättää antamatta palkkalaskelman työntekijälle, on tuomittava *työsopimuslakirikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajan kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 23 päivänä huhtikuuta 2004